

91/13

०११३ तिल्ली याष्टे के प्रसारणः ॥०

७/१७

श्रीगणेशाय नमः ॥ हरिः ॐ प्रयत्नारुः शितिपृष्ठस्थधासे रामातरा विविशुः स
 प्रवाणी ॥ ॥ परिक्षितापित रा सं चरेते प्रसन्नोति दीर्घमायुः प्रयशे ॥ दिवससो
 धो न वो वृष्टो अश्वो देवी रत्ने मधुमदहंती ॥ न तस्या ता स दसि क्षेम मयं
 तं पर्ये काय रति वर्तनिंगो ॥ आसीमरो ह सुयमा ॥ पतिश्चिकित्वा नयि
 विद्रयीणो ॥ प्रनीलपृष्ठो अवसस्या धासे स्तान्त्रवा स य सुरुध प्रतीकः ॥ महिषा
 ॥ मूर्जयंती रजूर्यं स्तभूयमानं व हृत्तावहेति ॥ व्यगे मिर्दिसुतो नः सधस्तनका
 मिवरो दसी ल्या विवेश ॥ ज्ञानंति वृष्टो अरुषस्य विमुत ब्रधस्य शा सने रणं ति
 ॥ दिवोरुचः सुरुचो रोचमाना इलायिषा गणयामहिनागा ॥ ॥ उत्तोपितभ्यां प्र

विदानुघोषं महो मह द्वा म नयेत्तरुपं ॥ उसा ह्यत्र परिधानं मत्कोरनुसंधामज
 रितुर्ववस ॥ अध्वर्युभिः पंचभिः सप्तविधाः प्रियरसंते निरितं पदेवे ॥ प्रांचो
 मंद सुक्षणे अनुयो देवा देवा नामनुहि व्रतागुः ॥ देव्या होतारा प्रथमान्यजे स
 प्रपृक्षासः स्वधयामंदति ॥ नृतं शंसंत नृतमिनः आदुरनुव्रतं व्रतपादी ध्यानाः
 ॥ वृषायंते मेह असाय पूर्वा र्षिणे विनाय रश्मय सुयामा ॥ देव होतमंदितं
 कि त्वान्महो देवानो दसी एह वसि ॥ एक्षप्रयजो रविणः सुवाचः मुके तव उपसो
 रे वदुषु ॥ उत्तोचि दन्ते महिना एधि व्याः रुतं विदेनः संमहे दशस्य ॥ इलाग्रे मेधु
 रु दंसं स्तानिगो ॥ शश्वतमं हवमानाय साध ॥ स्यान्तः सूनुः सानयो विजा वाग्रे साते

सुमतिर्भूतस्मे ॥ २ ॥ अंजं तित्वामध्वरे देवयं तो वनस्य ते मधुनो देवेन ॥ यद्
 ध्वं स्तिष्ठारविणे ह धत्ता च द्वा स्यो मातुरस्य उ परे ॥ समिधस्य अयमाणः पुरस्ता
 द्ब्रह्मवन्वानो अजरं सुवीरं ॥ अग्रे अस्मदमतिं बाधमान उष्ट्रयस्व महते सो भगा
 य ॥ उष्ट्रयस्व वनस्य ते वर्षं न्यथि व्यात्यधि ॥ सुमितीमी यमो नावर्को धाय ज
 वाहसे ॥ युवा सुवासाः परीवीत आगात्सु ॥ श्रेयाः स वति जायमानः ॥ तंधीरासः
 कवय उन्नयंति स्वाधोऽमनसो देवयंतः ॥ जातो जायते सुरि न त्वे अहं समर्थ आ
 विदथे वर्धमानः ॥ पुनंति धीरा अपसो मनीषा देवया विप्रुदियर्ति वाचं ॥ ३ ॥ या
 न्वेन रो देवयंतो निमिमुर्वनस्य ते स्वाधितिर्वीत तक्ष ॥ ते देवासः स्व वस्तु स्थि वा

सः प्रजावरस्मे दिधिषंतुरत्नं ॥ येय कया सो अधि क्षमि निमित्तं सोयत सुव ॥
 ते नो व्यंतु वार्यः देवत्रासे त्रसा धसः ॥ आदिया रुद्र विसवः सुनीथाद्या वासा
 मा पृथिवी अंतरीक्षं ॥ सजोष सोयतमं वंतु देवा उर्ध्वं रुक्मं तध्वस्य केतुं ॥ हंसा
 इव श्रेणि शोयतानाः शुक्रा वसानाः स्वरो न आगुः ॥ उनी यमानाः कविभिः
 पुरस्ता देवा देवानां मपियंति पाथः ॥ अंगाणी वेष्टं गिणा संदह्ये वृषाल वंतः स्व
 रवः पृथिव्यां ॥ बाघा इव विह्वे शोषमाणे अस्मै अवनुपत नाज्येषु ॥ वनस्य तेश
 त वलुशो विरोह सहस्र वलुशा विवयं रुहेम ॥ पंत्वा मयं स्वधिति स्ये जमानः प्राणि
 नायमहते सो भगाय ॥ ४ ॥ सखायस्त्वा वरुमहे देवमर्तु सिउतये ॥ अपां जापातं

सुभांसुदीर्क्षितं सुप्रतूर्तिमने हसं ॥ कायमानो वना त्वयं न्मात्तु रत्नानपः ॥ न
 तत्ते अग्रे प्रमर्षे निवर्तनं यदरे संनिहा भवः ॥ अतिरहं ववक्षिथाथैव सुमना
 असि ॥ प्रप्राप्येति पर्यन्त आसते येषां सुरेभ्यः ॥ अस्मिन् श्रितः ॥ यिषीवां समति
 अधः शश्वती रति सश्वतः ॥ अन्वीमविदं निविरासो अद्रुहो सुसिंहमिव श्रितं
 ॥ सस्वांसं भवत्तमना मिमिथानि रोहितं ॥ ऐनं नयं मत्तोरिषा पशवतो देवभ्यो
 मथितं परि ॥ ५ ॥ तं त्वामर्ता अग्रभ्यां ते देवभ्यो हव्यवाहन ॥ विश्वान्यथ ज्ञां अभिपा
 सिमानुषत वक्रताय विषय ॥ तद्रुद्रं तव रुद्रं सनापा काय विप्रदयति ॥ तं पद
 त्रपशवः समासते समिधमपिशवरे ॥ आजुहोता स्वध्वं शीरपा वक्रशो विषं ॥

३

आशुं हतमजिरं प्रतमी उये श्रुषो देवं सपर्यत ॥ त्रीणि शतानि सहस्राण्यग्निं त्रिंश
 ज्देवानववा सपर्यत ॥ ओशं न्येतै रस्तृणं न्वर्हि रस्मा आदिधो तारं न्यसादयत ॥
 ॥ ६ ॥ त्वामग्ने मनषिणः सुम्राजं यर्षणीनां ॥ देवामर्ता संरुधते समध्वरे ॥ तं यजे
 षुति जमने होतारमी लुते ॥ गोपान्तस्य दीधि हि शेखे रमे ॥ सघायस्ते रदाशति
 समिधा जाते वदेसे ॥ सोऽ अग्रे धते सुवीर्यं सपुष्पति ॥ सकेतु रध्वराणां मग्निर्देवे
 भिरागमत् ॥ अजानः सप्त होतृभिर्हविष्मते ॥ प्रहोत्रे पूर्ववयो मये भरता ब्रह्
 त् ॥ विषां ज्योतीषि विभ्रते न वेधसे ॥ ७ ॥ अग्निं वर्धतु नो गिरो यतो जायत उक्थः ॥
 महवा जायद्रविणाय दर्शतः ॥ अग्ने यजिषो अध्वरे देवा देवयते यज ॥ होता मद्रो वि

राजस्यतिस्त्रिधः॥सनःपावकरीदिहिधुमरस्मेसुवार्थ॥भवास्तोत्रभ्योऽत्र
 तमस्वस्तये॥तत्वाविप्रविष्यत्यवोजागवांसःसमिधते॥हव्यवाहममर्येसहोव
 धा॥८॥अग्निहोतापुरोहिताध्वरस्यवि वर्षणिः॥सवेद्यज्ञमानुषक॥सहव्य
 लुमयेउशिगुतश्चनोहितः॥अग्निर्धियासप्तविवि॥अग्निर्धियासवेततेके
 तुर्यज्ञस्यपूर्वः॥अर्थस्यतर्षणि॥अग्निं सुनुंसनश्चतसहसो ज्ञानवेदसं॥व
 हिदेवान्असंपवत॥अदोभ्यःपुरस्ताद्विशाममिर्मनुषीणां॥तूर्णरिथःसदान
 वः॥९॥सां हान्विष्वाःअभियुजःऋतुर्देवानाममृतः॥अग्निस्तुविश्रवस्तमः॥
 अभिप्रयांसिवाहसादाश्वंअतोतिमर्त्यः॥क्षयंपावकरीदिषाः॥परिविश्वानि

४

सवा

सुधित्तग्रेरश्याममममभिः॥विप्रसिोजातवेदस॥अग्नेविश्वानि वार्यावजिषुस
 निषामहे॥तेदेवासपरिरे॥१०॥इंद्राग्नी आगतंसुतंगार्भिर्नभोवरेण्य॥अस्य
 पातंधियेषिता॥इंद्राग्नीजरितुयेज्ञाजिगातिवेतनः॥अयापातमिमंसुतं॥इंद्र
 मग्निं कविष्यज्ञस्यजसावणे॥तासोमस्यहत्तपता॥तोशवत्रहुणाहुवेसजि
 त्वानापरजिता॥इंद्राग्नीवाजसातमा॥प्रवामवेसाव्येनोनीथाविदोऽरितारः
 ॥इंद्राग्नीद्विषावणे॥११॥इंद्राग्नीनवतिंपुरोदासपत्नीनधुनुतं॥साकमेकेनक
 र्मणा॥इंद्राग्नी अपसस्यर्युपप्रयंतिधीतयः॥चतस्पपथाऽअनु॥इंद्राग्नीतवि
 षाणिवांसधर्यानिप्रयांसिवा॥पुवोरसुर्योहितं॥इंद्राग्नीरोवनदिवःपरिवजिषु

भूषथः॥ तद्वैतिप्रवीर्यं॥ १२॥ प्रवो देवायाग्नये बर्हिष्मर्वस्मै॥ गमे देवेभिरास
 नो यजिषे बर्हिरास रत्न॥ रुता वायस्य रो दसी दक्षं सर्वं तनुतयः॥ हविष्मंतस्त
 मी लुते तं सनिष्पंतो वसे॥ सयं ता विप्र एषां सपत्नानामथा हिषः॥ अग्निं तं वो दुव
 स्य तदा ता यो वनिता मघं॥ सनः शर्मणि वीतये भिर्यच्छनु रंति म॥ यतो नः प्रष्टु
 वदसु॥ दिवा सतिभ्यो अप्रवा॥ इदिवां समपूर्व्यं वसी॥ भिरस्य धीतिभिः॥ रुक्मिणी
 अग्निं मिधते होतारं विशपतिं विशा॥ उत्तनो ब्रह्म न विष उक्थे षु देवु तमः॥ शं नः
 शो वामरु इधोग्रे सहस्रसा तमः॥ नूनो रा स्रस हस्त वत्तो क वसुभि मद्सु॥ यु
 म दग्ने सुवीर्यं वर्ष पुमनु पशितं॥ १३॥ आहोतामं द्वे विदर्या न्य स्थात्स सो यज्वा

कवितमः सवेधाः॥ विद्युद्रथः सहस्रस्युत्रो अग्निः शो विष्टे राः पथि व्यापाजो
 अश्वेत्॥ अयामिते नम उक्तिं जुषस्व रता वस्तु भ्यं वेतते सहस्रः॥ विदो आवक्षि
 वि उषो निषा समध्य आ बर्हिरुतये यजत्र॥ इव तां त उषसा वाजयेती अग्ने वत्त
 स्य पथ्या भिरश्॥ यत्सीमं जंति पूर्व्यं हविर्भिरा वधुरे वत्त रत्तु दुरीणे॥ मित्रश्चतुर्भ्यं
 वरुणः सहस्राग्ने विश्वे मरुतः सुन्ममर्वन्॥ यज्ञो विषा सहस्रस्युत्रं तिष्ठो अभि सि
 तीः प्रथयं सुये नि न॥ वयं ते अघर विमा हिकाम सुत्तान हस्तान मसो पसधा॥ यजि
 षे नमन सा यक्षि देवान स्त्रे धत्ता मन्नं ना विप्रोः अग्ने॥ तद्धि पुत्र सहस्रो विपूर्वी देव
 स्य यं तु तयो विवाजाः॥ त्वं देहि सहस्त्रिणं रयि नो द्रोघेण ववसा स मग्ने॥ तुभ्यं दक्ष

कवि ऋतोया नीमो देवमर्ता सो अध्ये अ कर्म ॥ तं विश्वस्य सुरथस्य बोधिसर्वतर
 ने अमत्तस्य देह ॥ १४ ॥ विपजसा पृथुना शे शुवानो बाधस्य द्विषोर ससो अमी
 वाः ॥ सुशर्मणो बृहत्तः शर्मणि स्यामग्नेरहं सुहवस्य प्रणीते ॥ तनो अस्या उषसो
 मुष्टेति सुर उदिते बोधिगोपाः ॥ जने वनि सत नयं जुषस्व स्तोममे अग्ने तन्वा सु
 जात ॥ तं न च सा वषभानुपूर्वाः रुह्या स्वप्ने अरुषो विभाहि ॥ वसो नैषि च पाषि
 वा सं सरुधानो राय उशि जाय विषा ॥ अषा ह्ये अग्ने वषभो दिदि हि पुरो विश्वाः सो
 भगा सं जिगीवान् ॥ पक्षस्येने ता प्रथमस्य पायोर्जात वेदो बृहत्तः सुप्रणीते ॥ अछि
 द्रा शर्मजरितः पुरुणि देवं अछा दीघानः सुमेधाः ॥ स्थेन सस्ति रा भिर्वशिवा जमेने तं

रोदसीनः सुमेके ॥ प्रपीपय वषभा जिनं वा जानेने तं रोदसीनः सुदोये ॥ देवो भिर्द
 वसुरु वारु वानो मानो मर्तस्य दुर्मतिः पोरिषातु ॥ १५ ॥ मग्ने पुरुदं सं संनिंगोः शश्व
 तमं हवमानाय साध ॥ स्यान्तः सुनुस्तनयो विजा वाग्ने सोते सुमति भूतस्मे ॥ १५ ॥
 अपमग्निः सुवीर्यस्य रोमहः सो भगस्य ॥ राय ईरो स्वपसस्य गो मत्त ईरो वन्न रुधा
 नां ॥ इमं न रोमरुतः सश्च ता वधं यस्मिन् नायः रोव धासः ॥ अभोये संति पत्तना सु
 दूत्यो विश्वा हाशन्नुमा दभ्युः ॥ स त्वं नो रायः शिशिहिमी र्यो अग्ने सुवीर्यस्म ॥ तु विद्यु
 त्म वीर्यस्य प्रजावतो नमी वस्य शुष्मिणः ॥ वक्रियो विश्वा भुवना भिसा सहिश्चक्रि
 देवेषा दुवः ॥ आ देवेषु यतन्त आ सुवीर्य आशंस उत नृणां ॥ मानो अग्ने मत्तये मवी

रत्नोयेरीरथः॥ मागोत्तयेसहसस्युत्रमानिरेपदेपास्यारुधि॥ शग्धिवाजस्यसु
 भगप्रजावत्तोत्रेबृहत्तोत्रध्वरे॥ संसयाभूयसासृजमयोभुनानुविद्युन्मयशः॥
 स्वता॥१६॥ समिध्यमानः प्रयमानुधर्मो समतुभिरज्यतेविश्ववारः॥ शोविष्ये
 घृत्तनिर्णिकृपावकः सुयज्ञो अग्निर्यजथायेदेवान्॥ यथायजोहोत्रमग्रेपृथेव्या
 यथादिवोजातवेदश्चिक्त्वान्॥ एवमेनहविषामिसेदेवान्मनुष्यधृजं प्रतिरममघ॥
 त्रीण्यायूंषितवजातवेदस्तिस्त्रः॥ आजानीरुषसस्तेऽग्ने॥ तामिदेवानामिवोयक्षि
 विद्वानथाभवयजमानायशयोः॥ अग्निं सुदीतिं सुहृद्गणं तोनमस्यामिस्तेऽयं
 जातवेदः॥ तां हूतं मनति हव्यं वाहेदेवाः॥ अहं पवनं मत्तस्य नाभिः॥ यस्त्वधोत्तापूर्वा

७

अग्रेयजीयंदितावसतास्वधयावशंभुः॥ तस्यानुधर्मप्रयजाचिकित्तेथोनाधाअ
 ध्वरेदेवरीतो॥१७॥ भवानोअग्रेसुमनाउपेतोसखेवसरयेपितरेवसाधुः॥ पुरु
 दुहोहिंसितयोजनानांप्रतिप्रतीवीरहतादरातीः॥ तपोधेअतरोअमित्रांत
 पाशंसमररुषः॥ परस्य॥ तपोवसोचिकित्तानोअचित्तान्वितेतिष्ठतामजराअ
 यासिः॥ इधेमनाअइधमानोघृतेनजुहोमिहव्यं तरसेबलाय॥ यावदशिश्रहाणां
 दमानइमांधियंशतसेयायेदेवी॥ उष्णोविषासहसस्युत्रस्तुतोबृहद्वयः॥ यशमा
 नेषुधेहि॥ रेवदेवविश्वामित्रेषुशयोर्मर्मज्जातेतत्त्वां॥ भूरिक्तः॥ सधिरनंसुस
 नितर्धनानांसधेदेवभवसियत्सभिधः॥ स्तोतुर्दुरोणेसुभगस्यरेवत्सप्रकिरन्ता

दधिषेवपूषि ॥१८॥ अग्निं होतारं प्रवणे मिये धेगत्संकविं विश्वविदममूरं ॥ सनेय
 श्चदेवतारं प्रवणे मिये धेगत्संकविं विश्वविदममूरं ॥ सनेय सदेवतातायजी
 यान्नायेवाजायवनेतेमघानि ॥ प्रते अग्ने हविष्मते मियम्यछा सधुन्मारा ॥ वने
 तीं घत्तवी ॥ प्रदक्षिण देवतातिमराणः संरातिभिर्वसुभिर्यज्ञमश्नत ॥ सतेजीय
 सामनसा होत उत शिशस्वपयस्पाशिशोः ॥ अग्ने रायो नृत्तमस्य प्रभूतो भूयामे
 ते सुष्ठु तयश्चवस्वः ॥ भूरीणि हिते रधिरे अनीकान्ने देवस्यायः यवो जनासः ॥ सऽया
 वह देवा ताति यविष शर्धो यदद्यादिव्यं यजासि ॥ यत्वा होतारमनजं मिये धे निषादयं
 तोय जथाय देवाः ॥ सत्वं नो अग्ने विते हवो धधिभवांसि धो हिनस्तनूषु ॥१९॥ अ

ग्रिमुषसमश्विना दधिन्नां वृषिषु हवते वह्निरुवधेः ॥ सुज्योतिषो न शरणं तु देवाः
 सजेषसो अध्वरं वविशानाः ॥ अग्ने त्रैते वाजिना त्रीसधरातिस्तस्ते जिह्वारित
 जातपूर्वाः ॥ तिस्र उते तं न्यो देववातास्ताभिर्नः पाहि गिरो अप्रयुञ्जन् ॥ अग्ने भू
 रीणितव जातवेदो देवस्य धावो मत्स्यनाम ॥ याश्च मायामापिनां विश्वमित्वेते पूर्वाः
 संदधुः पृष्ठवंधो ॥ अग्ने नेता भग इव क्षितीनां देवीनां देव रतु पावता वा ॥ सर्वत्र हा
 सनेयो विश्वे देवाः पर्षादश्वाति शूरता गणंते ॥ दधिन्नामि मुषसं देवीं वहस्पतिं स
 वितारं देवं ॥ अश्विनामि त्रावरुणा भगं ववसु नुद्रौ उ आरिह्यो इह हवे ॥२०॥ इमं
 न्नायत्तममतेषु धेहामाह्व्या जाले वेदो जुषस्व ॥ स्तोका नामग्ने मेदसो घृतस्य हेतः प्रा

शानः प्रथमो निषय ॥ घृतवंतः पावकते स्तोकाश्चोतन्ति मे दसः ॥ स्वधर्मदेववीतये
श्रेष्ठो ज्ञो हि वार्य ॥ तुभ्यं स्तोका घृतमुतो मे विप्राय संसृ ॥ २ ॥ ऋषिः श्रेष्ठः समिध
सेय इत्येव प्राविता भव ॥ तुभ्यं श्रोतं सध्रिगो शवीवः स्तोका सो अग्ने मे मे दसो घृत
स्य ॥ कवि शस्तो बृहता भानुनागो हव्या जुषस्व मे धिर ॥ ओजिष्ठं ते मध्यमे तो मे दउ इतं
प्रते वयं ददामहे ॥ श्रोतं तिते वसो स्तोका अधि त्वि विप्रतिता देवशो विहि ॥ २ ॥ अयं
सो अग्निर्यस्मिन् सोम मिन्द्रः सुतं देधे जडेरे वाव शानः ॥ सहस्त्रि च वाज मयं न सति स
सवान्संस्तुयसे जात वेदः ॥ अग्ने यत्ते दिवि चर्वः पथि अयं दोषधी एष्वयं जन्म ॥ ये
नां तारिश्म मुर्वति तथः तेषः सभानुरणो न च क्षाः ॥ अग्ने दिवो अर्ण मर्षा जिगा स्य णि दे

वां उ विषे धिष्ण्याये ॥ यारो वने परस्ता त्सूर्य स्य पाश्चावस्ता उपतिष्ठेत् आपः ॥
पुरीष्पा सो अग्नयः प्रावणेभिः सजोषसः ॥ जुषेतां यज्ञमुदुहो नमी वार्षोम
हीः इला मग्ने पुरु दंसं सनिंगोः शश्व तमं हवमानाय साध ॥ स्यान्तः सूतुस्तनयो
विजा वाग्ने साते सुमतिर्भुवस्मे ॥ २ ॥ निर्मथितः सुधित आ सधस्ते युवा कवि
रध्वरस्य प्रणे ता ॥ जुयं स्वप्तिरजरो वने घत्रा देधे अमते जात वेदः ॥ अमं धिष्ठा
भारतारे वदग्निं देव श्रवो देव वातः सुदक्ष ॥ अग्ने विपश्य बृहता भिरायेषानोने
ता भवता दनु धून् ॥ दशासिपः पूर्व्य सीमजी जनं न सुजाते मानुषु प्रियं ॥ अग्निं
स्तुहि देव वातं देव श्रवो योजनाना मसं दृशी ॥ नितारधे वरः अपथि व्या इला

यास्पदेसुदिनत्वेऽहं॥ दृष्टदसंमानुषः आपयायांसरस्वयंरेवदेनेदिशिहि
 ॥ इला॥ स्यात्॥ २३॥ अग्रे सहस्वपत्तना अभिमातीरपास्य॥ दुष्टरस्तरं
 रत्तीर्वबोधा यज्ञवाहसे॥ अग्रइला समिध्यासेवीतिहोत्रोऽमर्यः॥ जुषस्व
 सूनोऽध्वरं॥ अग्रे धुमेन जागवे सहसः सूनवाहुत॥ एदं बर्हिः सैदाममा॥ अ
 ग्रे विश्वेभिरग्निभिर्देवेभिर्महयागिरः॥ ये जेषु यजुवायवः॥ अग्रदादाशुषेर
 यिंवीरवंतं परीणसे॥ शिशिहिनः सूतुमतः॥ २४॥ अग्रे दिवः सूतुरसिप्रवता
 स्तनापृथिमा उत विश्वदेवाः॥ रथगेदवा इहये जाविकितः॥ अग्निः सनोति वीर्या
 णिविद्वा हसनोति वाजममता यभूषेन॥ सनो देवा एहवा हपुरुक्षो॥ अग्निर्ध्या

१०

वापृथिवी विश्वजन्तेऽग्ना भति देवी अमते अमूरः॥ क्षयं न्वाजैः पुरुषं द्रोनेमो
 मिः॥ अग्रइदं अदा शुषो दुरोणे सुता विलोय जमिहोपयात्॥ अप्रधत्ता सो
 मपयाये देवा॥ अग्रे अपा समिधसे दुरोणे निसुः सूनो सहसो जातवेदः॥ सु
 धस्त्रा निमह्यमान उती॥ २५॥ वैश्वानरं मनसाग्निं वाय्वा हविष्मन्तोऽनु
 षसं स्वर्चिदं॥ सुदानु देव रथिरेव सुयवो गी॥ भरिष्वं कुशिका सो हवामहे॥ तं शु
 भमग्निं मवसे हवामहे वैश्वानरं मातरि श्वानमवस्थं॥ बृहस्पतिं मनुषा देवता
 तये विप्रं श्रोतारामतिथिं रघुष्परं॥ अश्वे निऋदं जनिमिः समिधसे वैश्वानरः
 कुशिके भियुगीयुगे॥ सनो अग्निः सूवीर्यं स्वश्वं दधातु रत्नममतेषु जागविः॥ प्र

यंतुवाजास्तविषीभिर्ग्रमः शुभेसंमिश्राः पृथतीरयुस्ततः ॥ बहुसोमस्तो
 विश्वेवेदसः प्रेवपयंति पर्वतां अदाभ्याः ॥ अग्निश्रियोमरतोविश्वरूपयः ॥
 षमुग्रमवर्मिहेवयं ॥ ते स्वानिनो रुद्रियावर्धनिर्णिहः सिंहानिहृषः कृतवः सुर
 नवः ॥ २६ ॥ ब्रातंत्रातंगुणंगणंसुशस्तिभिर्गन्तुर्ममिमरुतामोजैर्महे ॥ एषद
 श्वासोऽनवभराधासोगंतोरायज्ञविदधेषुधीराः ॥ अग्निशस्मिजन्मनाजा
 तेवेदाद्यत्तमेव सुरमत्तमः आसन्नू ॥ अर्कस्त्रिधातुरजसोविमानो जस्रो घर्म
 हविरस्मिनाम ॥ त्रिभिः पवित्रैरपुषोऽर्कः कर्तुमिति ज्योतिरनुप्रजाननू ॥ वर्षि
 ष्टं रत्नमहत्तस्वधाभिरादिद्यावापृथिवी पर्यपश्यत् ॥ शतधारमुत्समक्षीयमा

११

णं विपश्चितं पितरं वत्कानां ॥ मेहिं प्रातं पित्रोरुपस्थितं रोदसी पिपत्तंस स्रवावं ॥
 ॥ २७ ॥ प्रवोवाजा अभिघवो हविर्भंतो घृताव्या ॥ देवां जिगालि सुमयुः ॥ इहे
 अग्निं विपश्चितं गिरायत्तस्य साधनं ॥ अश्वि वानं धितवानं ॥ अग्ने श्चैर्मतेव
 यं यमं देवस्य वाजिनः ॥ अति देवां सितरेम ॥ समिधमनो अध्वरे उग्निः पावक
 इत्यः ॥ शोविषे शस्तमीमहे ॥ पृथुपाजा अमर्षो घृतनिर्णिक्र स्वाहुतः ॥ अ
 ग्निर्यज्ञस्य हव्यवा ॥ २८ ॥ तैस बाधो यत्तस्नुवश्थाधियायज्ञवंतः ॥ आवक्रु
 रग्निमूलये ॥ होतो देवो अमर्षः पुरस्तो रिति मायया ॥ विद्यानि प्रवोदयन् ॥ वा
 जीवा जेषु धीयते ध्वरेषु प्रणीयते ॥ विप्रैर्यज्ञस्य साधनः ॥ धिया विक्वेरेण्यो

भूतानां गर्भमादधे ॥ रश्मिस्तपितरंतना ॥ नित्वा रश्मिर्वैर्यं रश्मिस्तपिता सहस्रत
 ॥ अग्रे सुश्रुतिमुश्रिजे ॥ २९ ॥ अग्निं यंतु रश्मिस्तपितरंतना ॥ विप्रवा
 जैः समिधते ॥ उर्जो नपात्तमध्वरे रश्मिस्तपिता ॥ अग्निमिहिकविजतु ॥
 इले न्योनमस्तपितरस्तमांसि दर्शतः ॥ समाग्निरिध्वते रश्मि ॥ रश्मिः अग्निः समि
 धते श्वेति देववाहनः ॥ तं हविर्भूतं रश्मि ॥ रश्मिस्तपिता रश्मिस्तपिता रश्मिस्तपिता
 मही ॥ अग्ने रश्मिस्तपिता ॥ ३० ॥ अग्ने जुषस्व नो ॥ हविः पुरो लाशं जातवेदः ॥ प्रा
 ताः सावेधियावसे ॥ पुरो ला अग्ने पवतस्तुभ्यं वाचा परिष्कृतः ॥ तं जुषस्व यवि
 ष्य ॥ अग्ने रश्मिस्तपिता ॥ लाशमाहुतं तिरो अह्नयं ॥ सहसः सूनुरस्य ध्वरे हितः ॥ मा

न

१२

ध्वरे दिने सवने जातवेदः पुरो लाशमिह रश्मिस्तपिता ॥ अग्ने यंतु रश्मिस्तपिता ॥ अग्ने यंतु रश्मिस्तपिता
 प्रमिनंति विदथे धीराः ॥ अग्ने तृतीये सवने हिकानिषः पुरो लाशं सहसः सून
 वा हुतं ॥ अथा देवेषु ध्वरे विपन्या धारं तव तममेतेषु जागृवि ॥ अग्ने रश्मिस्तपिता
 आहुतिं पुरो लाशं जातवेदः ॥ जुषस्व तिरो अह्नयं ॥ ३१ ॥ अस्ती दमधि मंधनम
 स्ति प्रजननं रुतं ॥ एतां विशपती मा भराग्निं मे धाम पूर्वाथा ॥ अरण्यां निर्हितो जा
 तवेदः दग्धं रश्मिस्तपिता ॥ दिवे दिव उयो जागृवि रश्मिस्तपिता ॥ दिवे दिव उयो जागृवि रश्मिस्तपिता
 ॥ उत्ताना यामवरा विक्तां सधः प्रवीता रश्मिस्तपिता ॥ अरुषंस्तु पोरुश रस्य
 पाज रश्मिस्तपिता ॥ पुत्रो वयुने जनिष्य ॥ रश्मिस्तपिता ॥ रश्मिस्तपिता ॥ रश्मिस्तपिता ॥

म

वेदो निधी मधुमे हव्यायै वो लूके ॥ मंथा तानरः कविमदयं तं प्रवेत सममृतं सुप्र
 तीकं ॥ यज्ञस्यैकं तु प्रथमं पुरस्तादग्निं नरो जनयता सुशेवं ॥ ३२ ॥ यदीमं यन्ति वा
 हुभिर्विरोचते श्वानवा ज्यरुषो वेनेषा ॥ स्वित्रे नयामे नश्चिने रनि रत्तः परिरण
 त्पश्य मनस्तृणादहं नृ ॥ जातो अग्निरोचते चेकितानो वाजी विप्रः कविशस्तसुरा
 नुः ॥ यं देवा सरिड्यं विश्वविदं हव्यवाहमरधुरधुरेषु ॥ सीदहोतः स्वउलोके विवि
 त्वानूसादया यज्ञं सुरुतस्य येनो ॥ देवावीर्देवान् हविषाय जास्यो ग्रे बृहद्यज्ञमोने
 वयोधाः ॥ कृणोत धूमं वर्षणं सखायो स्नेधत रत्तने वाजमघ ॥ अयमग्निः पतना
 षाट्सुवीरो येन देवासो असहं तरस्पृन् ॥ अयं ते यो निरति यो यितो जातो ॥ अग्निरोचथाः ॥

९३

तं जानं नग्र आसीदथानो वर्धया गिरः ॥ ३३ ॥ तनूनपा दुच्यते गर्भ आसुरो न
 राशंसो भवति यदी जायते ॥ मातरि श्वा यरमिमी तमा तरि वा तस्य सर्गो अभव
 त्सरी मणि ॥ सुनिर्मथा निर्मथितः सुनिधनिहितः कविः ॥ अग्ने स्वध्वरा कृणु दे
 वां देवयेते यज्ञ ॥ अर्जजने नमत्तं मर्यासोस्ते माणं तरिणं वी लुजं भं ॥ दशस्व सारो
 अग्रुवः समीचीः पुमांसं जातमिति संरभंते ॥ प्रसन्नहोता स नृकादिरो वमानु ॥ त
 रूपरुच्यदर्शो वरुधनि ॥ ननिमिषति सुरणो दिवेदिवे यदसुरस्य जडरा दजाय
 त ॥ अमित्रायुधो मरुतामिव प्रयाः प्रथमं जात्र ह्यणो विश्वमिदिदुः ॥ धुमवद्भ
 ह्यकुशिका सरिररक एको देमे अग्निं समीधिरे ॥ यद्यत्वा प्रयति यद्रा अस्मिं होत

श्रिकित्वा वृणीमहेह ॥ ध्रुवमया ध्रुवसुताशमिष्ठाः प्रजानन्विद्वौ उपयाहि
 सोमं ॥ २४ ॥ ॥ इतीश्रीतृतीयाष्टके प्रथमोऽध्यायः ॥ ॥ हरिः ॐ इति त्रयोम्या
 सः सरवायः सुवृत्तिसोमं दधाति प्रयंसि ॥ तितिक्षंते अतिशस्ति जना नमिद्रुतदा
 कः श्वनाहि प्रकेतः ॥ नत्तेदरे परमा विद्रजा स्यात्तु प्रयाहि हनिवा हरिभ्यां ॥ स्तिराय
 वृष्णे सवना कृते मायुक्ता ग्रावाणः समिधानि अग्ने ॥ इन्द्रः सुषिप्रो मधुवातरुनाम
 हान्नानिस्तु विहृभिर्ऋधावान् ॥ यदुग्रे पाबाधितो मर्ये पुक्ता १ स्यात्ते वृषभवीर्या
 णि ॥ तं हिष्मा व्यावयं ननु तान्येको वृत्राय रसि जिघ्रमानः ॥ तव द्यावापृथिवी पर्व
 ता सेनुव्रता यानि मिते वतस्युः ॥ उता भये पुरुहुत अवाभरे को हलु मवेदो वृत्रहामेनू ॥

१४

इमं वि ॥ इन्द्रो रसा अपोरेयसं गृह्यामघवं नृका शितिते ॥ १ ॥ प्रसूत इन्द्र प्रवताह
 रिभ्यां प्रतेवज्रः प्रमणेनेतु शत्रुनू ॥ जहि प्रतीवो अनुवः परावो विश्वसयं कृणु
 हि विष्टमस्तु ॥ यस्मेधा पुरदधामर्या यानक्तं विद्रजते गोघ्ना १ सं ॥ भद्रात्तं रद्रसु
 मतिर्घृतावी सहस्रदाना पुरुहुत रातिः ॥ सहदानुपुर हूतसियं तम हूतमिद्रुसं
 पिणकुणारं ॥ अमि वत्रं वर्धमानं पियारु मपाद मिद्रुत वसाजघेथा ॥ निसीमना
 मिषिरामिन्द्र भूमिं महीमपारां सदेने ससथा ॥ अस्तन्ताघां वषभो अंतरि समर्षेता
 पः स्तये ह प्रसूताः ॥ अला तृणो वल इन्द्रजोगोः पुराहं तो भयमानो अरि ॥ सुगा
 न्यथो अरुणो निरजे गाः प्रावं न्याणीः पुरुहुत धर्मतीः ॥ २ ॥ एको देव सुमती समी

वीरद्र आप्रप्रोपथिवी मुनघां ॥ उत्तारैरक्षारुभिनः समीकइषोरथीः सयुजः रुर
वाजान् ॥ दिशः सूर्या नमिनातिप्रदिष्टा दिवेदिवेह्यश्वप्रसूताः ॥ संयदानलध्वन
आदिद्वेर्विमोचनंरुणुलेतवस्य ॥ दिद्वेत्तउपसोयामनकोर्विवस्यत्समहिक्त्र
मनीकं ॥ विश्वेजानंतिमहिनायदागदिद्वस्य कर्मसुरुतापुरुणि ॥ महिज्योतिर्निहि
तिर्निहितंवक्षणा स्वामापक्षं वरतिविभ्रतीगोः ॥ विश्वस्वायसं भन्तमुस्त्रियायायत्सी
दिद्वेत्तअरधाद्रोजनाय ॥ दिद्वेत्तस्यामकोशा अभूव नूयसायशिक्षगणाते सखिभ्यः
॥ दुर्मयवोदुरे ॥ वामस्यो सोनिषगिणोरिषवोहं तासः ॥ १३ ॥ संघोषा इष्वेवेमैरमित्रैर्ज
हन्त्येष शान्तपिष्टं ॥ रश्मेमधस्तादिरुजा सह स्वजहिरसो मघवं नययस्य ॥ उदहर

११

॥१५॥

क्षः सहमूलमिंद्रवश्चामध्यप्रसंगं ररणी हि ॥ आकीवतः सललूकं च कथं ब्रह्म
दिषेत्तपुषिर्हेतिमस्य ॥ स्वस्तये वाजिभिश्चप्रणोतः संयत्तमहिरिषः आसत्सिपूर्वीः ॥
रायोवंतारो बहतीस्या मास्मे अस्तु भागं इद्र प्रजावान् ॥ आनोभरभगमिंद्रधुमेतेनि
तेदेष्ट्यस्य धामहिप्ररेके ॥ उर्वइवपप्रथेकामो अस्मेतमापण वसुपते वसूना ॥ इमेका
ममं दयागोभिरैश्वं इव तारा धसा पप्रथश्र ॥ स्वयं वामातिभिस्तुभ्यं विप्रा इद्रायवा
हः कुशिका सो अक्रन ॥ आनेगोत्रा दृहिगोपतेगाः समसभ्यं सनयोयंतुवाजाः ॥
दिवसा असि रषभसयशुष्मो स्मभ्यं सुमघवं बोधिगोदाः ॥ शुनं दुवेममघवानमि
द्रमस्मिं भरेन तमं वाजसोत्तौ ॥ शृण्वंतमुग्रमूलेय समस्तु घेतं रत्राणि संजितथनानां ॥ ४ ॥

शासद्विर्द्धिर्हनुर्नस्यंगादिदैः नृत्तस्य दीधितिसपर्यन्तः ॥ पितायत्राहुतुः से
 कमजं तस्य शोभ्य नमनसा दधन्वे ॥ नजामयेता न्वारि कृमारे कृकार्गभसनि
 तुर्निधानं ॥ यदा मातरो जनयेत्तर्वाहं मन्यः कर्ता सुकृतो रन्यक्रे धनः ॥ अग्निर्ज
 ते जुहोरे जमानो महस्पृत्रां अरुषस्य प्रयसे ॥ महानोर्भो मद्याजा तमेषामही
 प्रवर्धयेत्यस्य यज्ञैः ॥ अभिजैत्री रसवतः स्थानं महिज्योतिस्तमसो निरजानतः ॥
 तजानतीः प्रसुरायं नुषासः पतिर्गवामभवदेकं द्रुः ॥ वीर्यो सतीरभिधीरा अतु
 दं प्राविहि न्वमनसा सप्तविप्राः ॥ विश्वामविदं न्यय्यामत्तस्य प्रजाने नितानमस्य
 विवेश ॥ ५ ॥ विदधसि स रमा रणामेद्रमहिपथः पूर्वसध्रमकः ॥ अग्रं नयत्सु पद्यस

१६

राणा मछारयं प्रथमा जानती गीतः ॥ अगच्छदुविप्रसमः सखायं न सूर्यत्सुकृते
 गर्भमिदं ॥ ससानमर्यो पुत्रभिर्मखस्येन था भवदंगिराः सधो अर्वनू ॥ सतः स
 तः प्रतिमानं पुरो भूर्विश्वो वेदजनिमाहंति शुष्णं ॥ प्रणोदिवा पदवर्गच्युरर्वन्स
 खा सखी रमुचं निरव्यात् ॥ निगव्यतामनसो सैदुरैर्कैः कृण्वाना सो अमत्तवाप
 गतुं ॥ इदं विनु सदनं भूर्यषायेन मासां ॥ असिषा संनृतेन ॥ संपश्यमाना अमद
 नाभिस्वपयः प्रतनस्यरेतसो दुधानाः ॥ विरोदसी अतपदोषणो जाते निष्ठामदधु
 गोषु वीरान् ॥ ६ ॥ सजाते भिर्वत्र हसेतु हे येरु दस्त्रियास्य सजदिद्रो अर्कैः ॥ उरूय
 स्मे पत्तवद्भरंती मधुखाद्या उहे जे न्यागो पिजे विचक्रुः सदनं समस्त्रे महिषी

मत्सुकुलोविहरयन् ॥ विष्णु भंतः स्वभनेनाजनित्री आसीत् ॥ नाउर्ध्वरभसंविम
 न्वन् ॥ महार्यदिधिषणाशिश्नेधेपात्सद्यो रंधंविभ्या रोदस्योः ॥ गिरो यस्मिन्नन
 वयाः समी ॥ चोर्विश्वा इन्द्रायत्तविषारनुताः ॥ मिथ्याते सख्यं वशिष्ठात्तीरावत्रघ्नेनि
 युतो यंतिपूर्वाः ॥ महिस्तोत्रमव आगन्मसूरास्माकं सुमधवं न्वोधिगोपाः ॥ महि
 क्षेत्तुं त्रं पुरुषं द्रविद्विदानादिस्मविभ्यश्चरथं समैरत् ॥ इन्द्रो नभिरजनदीघानः सा
 कं सूर्यमुषसंगतु मग्निं ॥ ७ ॥ अपाश्चिदेषविभ्वो ॥ दमूनाः प्रसध्रीर्वारस्रजहिष्वश्च
 द्राः ॥ मध्वः पुनानाः कविभिः यवैत्रैर्धुभिर्हन्तुं यत्तुभिर्धनुत्रीः ॥ अनुसृष्टे वसुधि
 तीजिहाते उभे सूर्यस्य महु नायजत्रे ॥ परियेत महिमानं रजध्वे सखायं इन्द्रकाम्यान्

७७

जिष्वाः ॥ पतिर्भवत्त्रहं स्मृत्तानां गिरां विश्वायुर्वषभो वयोधाः ॥ अनो गहि
 सरयेभिः शिवेभिर्महान्महीभिरुतिभिः सरप्यन् ॥ तमंगिरस्व नमसा सपर्यन्त
 यं रुणोमि सन्यसे पुराजं ॥ दुहो विषाहि बहुला अदेवीः स्वश्चनो मधवं स्नाते यथाः
 ॥ मिहः पावका प्रतता अभूका न्वास्तिनः पिपहिपरमा वसा ॥ इन्द्रत्वं रथिरः पाहिना
 रिषो मशूमसू रुणुहि गो जितो नः ॥ अदेदिष्टवत्त्रहो गोपतिर्गा अंतः रुष्टो अरुषे धा
 माभिर्गत् ॥ प्रस्मृत्तानां दिशमानन्त नदुरश्च विश्वा अवणो दपत्वाः ॥ शुने ॥ शण्वंत
 मुग्र ॥ ८ ॥ इन्द्रसोमं सोमपतेषि वेममाध्यं दिनं सवन्तं वारुयते ॥ प्रपुष्या शिप्रे मध
 व नजीषिं न्विमुखा हरी इह मादयस्व ॥ गवा शिरं मथि नमिन्द्र शुक्रं पिवा सोमं ररिमा

तेमराय॥ ब्रह्मरुतामारुतेनागेनसजोषारुद्रैस्तपरावृषस्व॥ येतेशुष्मयेतवि
 षामवर्धनंर्वत्तइंद्रमरुतस्तज्जोः॥ माध्यंदिनेसर्वेनवज्रहस्तपिबोरुद्रैःसग
 णः सुशिप्र॥ तद्वन्वस्यमधुमद्विप्ररंद्रस्यशर्धमरुतोयआसन्न॥ योभिर्वज्रस्येवि
 तोविवेदामर्मणोमन्यमानस्यमर्म॥ मनुष्यादिंद्रसर्वनंजुषाणः पिबासोमंशश्चेतवी
 र्याय॥ सः आवरत्स्वहरियश्चयज्ञेः सारंयुभिरयो अर्णासि सार्षि॥ ९॥ तमपेय
 धरत्रजघन्यां असेइवप्रासजः सनेवाजो॥ शयानमिंद्रपरतावधेनवत्रिवांसं
 पारिदेवीरेवं॥ यजामइंनमसावृधमिंद्रवहंतमृधमजरंयुवाने॥ पस्पप्रियेममतु
 र्यज्ञियस्यनरोदसीमहिमानंममोते॥ इंद्रस्यकर्मसुरुतापूरुणिव्रतानिदेवानमिनंति

९८

विश्वा॥ दाधारयः पृथिवीं घामुत्तमाज्जानसूर्यमुषसंसुंदसाः॥ अद्रोघससंत
 ववन्महितं सघोयज्जातो अपिबोहसोमं॥ नद्यावइंद्रतवसस्तज्जो माहानिमा
 साः शरदेविरंत॥ तंसघो अपिबो जातइंद्रमदायसोमंपरमेवोमन्॥ यधुद्यावाप
 थिवी आविवेशिरथाभवः पुर्वः कारुधायः॥ १०॥ अहंतिहिं परिशया नमणेज्जो
 यमानंतुविजाततवान्॥ नलेमहितमनुभूदधुद्यौर्यदन्ययास्त्रिग्याः॥ सामवस्त्रः
 ॥ यज्ञोहितइंद्रवर्धनोभूदुत्तप्रियः सुतसोमोमिपेधः॥ यज्ञेनयज्ञमवयज्ञियः संन्य
 ज्ञस्तेवज्रमहिहस आवतु॥ यज्ञेनेंद्रमवसावक्रे अर्वागेनं सुन्मायनव्यसेववसां॥
 यस्तोमोभर्वावधेपूर्वामियोऽमध्यमेभिरुतनूतनूतनेभिः॥ विवेषयन्माधिषणाज

जानस्तैवेपुराणार्थारिंदुमहः॥ अहं सोयत्रपीपरद्यथानोनावेवयांतमुभयेहवते॥
 आपूर्णोअस्यकलमरः॥ ब्रह्माहसितेवकोशंसिसियेपेवधे॥ समुप्रियाआ
 वदन्नेमदायप्रदक्षिणिरुभिसोमासइंद्र॥ नत्वागभारः पुरुहुत्तसिंधुनार्यःप
 रिषंतोवरंत॥ इथासखिभ्रश्रितोयदिंद्राहं विदरुजोगाअमूर्व॥ शुनंहवम॥
 शश्वंत॥ १११॥ प्रपर्वतानामुशतीउपस्थादश्रेइवविषितेहस्माने॥ गोवैवशुभ्रेमा
 तरारिगुणेविपाटुनुदीपयसाजवेते॥ इंद्रेषितेप्रसवंभिसमाणेअछासमदंर
 धेरयाथः॥ समारणेउर्मिभिःपिन्वमानोअन्यावामन्यामप्येतिशुभ्रे॥ अछासिंधुं
 मातृत्तमामयासंविपाशमुर्वीसुभगामगन्त॥ वत्समिवमाचरासंनिहोणसमानं

११

योनिमनुसंवरंती॥ एनावयंपयसापिन्वमानाअनुयोनिंरेवकृतवरंती॥ न
 वर्तवेप्रसवःसर्गतक्तःकिंयुर्विप्रो नद्योजोहवीति॥ रमध्वंमेवयसेसोम्यायनृता
 वरीरुपमुहूर्तमेवैः॥ प्रसिंधुमछाबहनीमनीषविस्पुंहेकुशिकस्यसूनुः॥ १२॥
 इंद्रोअस्मैअरदहज्रबाहुरपाहेनृत्रपीरिधिंनदीनां॥ देवोनपत्सूवितासुपाणिःस्त
 स्यवयंप्रसेवेयामउर्वीः॥ प्रबन्धंशश्वधावीर्या११ तदिंद्रस्यकर्मयदाहेविद्वत्॥
 विवज्जेणपरिषदोजधानायनापोयनीमिछमानाः॥ एतदेवाजीरुर्मापिमृष्टाःआ
 यतेघोषानुत्तरागुगानि॥ उक्थेषुकारोप्रतिनोजुषस्वमानेनिकः पुरुषत्रानमस्ते
 ॥ आपुस्वसारःकारवेशणोतययोवोदुरादनसारथेन॥ निषुनमध्वंभवतासुपारा

अथोन्मत्ताः सिंधवस्त्रोसाभिः॥ आलेकारोशणवामाववांसिययाथदूरानसा
 रथेन॥ नितेनेनैषीप्पनेवयोषामर्यायेवकं न्याशस्वैते॥ १३॥ यदंगत्वाभरताः
 संतरेयुर्गव्यंग्रामरषितइद्रजूलः॥ अर्षाः २४ प्रसवः सर्गतुक्त आवो वणे सुमतिं
 यज्ञिया नो॥ अतारिषुर्भरतागव्यवः समभक्त विप्रः सुमतिं नदीनां॥ प्रपिन्ध्वमि
 षयंतीः सुराधा आवक्षणाः पूर्णध्वेयातशीभं॥ उदुर्भिः शंम्याहंवापियो क्री
 णिमुचत॥ मादुर्गुष्टे तोम्ये नसाश्मोशुनमारतां॥ १४॥ इद्रः पूर्भेदति रदासम
 केर्विद्वसुर्दयमानो विशनुन॥ जंल जूलस्तं न्वावारधानो भूरिदत्त आप् भोद
 सी उभे॥ मरवस्यतेत विषस्य प्रजुतिमियमि वायम मताय भूषंन॥ इद्रसिती नाम

२०

सिमानुषीणां विशंदैवीनामुत्तपूर्वयावा॥ इद्रो वृत्रमरणो चर्धनीतिः प्रमादना
 ममिना दृषणीतिः॥ अहन्व्यं समुशधावेनेषा विधेना अरुणो द्राम्पायो॥ इद्रस्व
 र्षाजनयं नाहानि जिगायो शिभिः एतना अभिष्टिः॥ प्रावोचयं नमनेव केतुमहा
 मविदज्योतिर्हते रणाय॥ इद्रस्तुजो बर्हणा आविवेश नव दधानो नर्या पुरुणि॥
 अथेतयधिय इमाजो रिने प्रमं वर्णमतिरु चमासां॥ १५॥ महो महानि पनयं त्य
 स्पेद्रस्य कर्मसुरुता पुरुणि॥ वृजनेन वृजितां तं पिपेषमाया मिर्दस्पर्शभिभूसा
 जाः॥ युधेद्रो महावरि वश्वकारदेवेभ्यः सत्यतिः अर्षणि प्राः॥ विवस्वतः सदेने अ
 स्यतानि विप्रानुक्थेभिः ककयो गणंति॥ सत्रासाहं वरेण्यं सहो दांसं सवांसं स्वर

पश्चदेवीः॥ ससानयः पृथिवीया मुतेमामिंद्रं मदेसनु धीरणासः॥ ससाना सुं
 उत्तसूर्यससानेद्रः ससानपुरु भोजसंगां॥ हिरण्यमुत्तभोगससान हवीरस्यु
 न्नायैवर्णमवित्तु॥ इन्द्रोपधीरसनो दहानिवनस्यती रसनोदंतरिस्तं॥ विभेद
 बलं नुनुदेविवाचोया भवदमित्ताभिक्तुनां॥ शुनं०॥ शृण्वेतं॥ १६॥ तिष्ठाहरीर
 थन्नायुज्यमानाया हिवायर्न मनियुतो नो अछा॥ पिबास्यधो अभितृष्टो अस्मदं
 द्रः स्वाहारिमातेमदाय॥ उपाजिरा पुरु हुतायसमी हरीरथस्य धूर्ध्या युनज्मि॥ द्र
 वद्यथास भत्तं विश्वतोश्चिदुपे मंयज्ञमविहातु रंद्रं॥ उपानय स्ववृषणा तपुष्येति म
 वत्तं वृषभः स्वधावः॥ ग्रसेत्तामश्वा विमुच्ये हशोणा दिवो देव सदशीरधिधानाः॥ ब्रह्म

२९

णाते ब्रह्म युजा युनज्मि हरी सरवाया सधामाद आश॥ स्तिरं रथं सुखमिंद्राधिनि
 ष्टन प्रजानि निद्रां उपयाहि सोमं॥ माते हरी वृषणा वीतपृष्ठ निरीर मंन्य जेमा
 ना सो अन्ये॥ असा यादि शश्वतो वयं ते रं सुतेभिः रूपवाम सोमैः॥ १७॥ तवा
 यं सोमस्त्वमे ह्वरं० शश्वतमं सुमना अस्य पाहि॥ अस्मिं न्यजे बर्हिष्या निष
 द्यादधिष्ठे मजठरं दुमिंद्र॥ स्तीर्णं ते बर्हिः सुत रंद्रः सोम रुता धान अ तवे ते ल
 रिभ्यां॥ तदो कसे पुरुश काय वक्ष्ये मरु तत्तु भ्यं रता हवींषि॥ रमं नरः पर्वता सु
 भ्यमापः सीमिंद्रो गोभर्म धुमंत मंक्रं न॥ तस्या गत्या सुमना रष पाहि प्रजानि नि
 दान्पथ्या अनुस्वः॥ यां आ भजे मरुत रंद्र सोमे ये ताम वर्थं न भव नापस्ते॥ त

भिरेत्तंसजोषावावशानोऽग्नेः पिबजिंह्यासोममिन्द्र॥ इन्द्रपिबस्वधयावित्सु
 तस्याग्नेर्वापाहिजिंह्यायजत्र॥ अर्ध्वर्योर्वाप्रयत्तंशक्रहस्ताधोतुर्वायजं हविषा
 जुषस्व॥ शुनं हुवेम॥ शृण्वंते॥ १०॥ इमामुषु प्रभृतिं सातयेथाशश्च स्वः स्वः
 तिमिर्यादमानः॥ सुते सुते वा वधे वर्धनेभिर्यः कर्मभिर्महद्भिः सुश्रुतोभूत॥ इ
 द्रायसोमाः प्रादिवोविद नानृभुर्योतिर्वषपर्वाविहापाः प्रयम्यमानानृप्रतिपुग
 भायेन्द्रपिबवषधूतस्यवृष्णाः॥ पिबवर्धस्वतवधासुतास इन्द्रसोमासः प्रथमाउ
 वेमे॥ यथापिबः पूर्या इन्द्रसोमो एवापाहिपन्था अघानवीयान्॥ महं अमत्रोवज
 नेविरपश १ ग्रंशवः पसेते धृष्णवोजः॥ नाहविष्माश्च पृथिवी च नेनयत्सोमासि

२३

हर्षश्चममंदन॥ महोउयोवा वधेवीर्यायसमावक्रवृषभः कोवेन॥ इन्द्रोभगो
 वाजदा अस्यगावः प्रजायंते दक्षिणा अस्यपूर्वाः॥ ११॥ प्रयत्सिंधवः प्रसवय
 थायं नापः समुद्रं धेवजगमुः अतश्चिदिन्द्रः सदसोवरीयान्पदिंसोमः पृणति
 दुग्धो अशुः॥ समुद्रोसिंधवोयादमाना इद्रायसोमं सुषुतं भरतः॥ अशुं उहेतिह
 स्तिनोभारेत्रैर्मध्वः पुनंतिधारयापवेजे॥ हृदाइवकुसयः सामधानाः समवि
 व्यावसवनापुरुणि॥ अन्यर्षदिन्द्रः प्रथमाव्याश वृत्रं जघत्वा अ वृणीतसोमः
 ॥ अतुभरमाकिरे तस्परिष्ठादिवाहिवावसुपतिंवसूनां॥ इद्रयत्तेमाहिनंदत्रम
 त्स्यस्मभ्यंतर्ध्वश्चप्रयापि॥ अस्मप्रयाधि मघवं जीविनिद्रायोविश्ववारस्यभुरः॥

अस्मेशतंशरदो जीवसेधा अस्मैवीरांश्च शतं द्रुशिप्रिन् ॥ शुनं हुवेम ॥ शण्व
 तः ॥ २० ॥ वात्रेहसायशवसेपुतनापाद्यायिव ॥ इद्रतावर्तयामासि ॥ अर्वावी
 नंसुतेमनउत्तयसुः शतक्रतो ॥ इद्ररुण्वंतुवाधतः ॥ नामानितेशतक्रतो विश्वा
 भिर्गोभिर्शिमहे ॥ इद्राभिमतिषाद्ये ॥ पुरुषु तस्य धामभिः शतेन महयामासि ॥ इद्र
 स्य वर्षणी धतः ॥ इद्रं वृत्राय हंतवे पुरु हूतमुपब्रूवे ॥ अरेषु वाजसतेये ॥ २१ ॥ वा
 जेषु सासहिर्धवतामीमहेशतक्रतो ॥ इद्रं वृत्राय हंतवे ॥ द्युन्मेषु पत्नान् ज्येष्ठसु
 तूर्णुश्रवः सुव ॥ इद्रसास्वाभिमतिषा ॥ शुष्मिंतमे ननु तये धुम्निने पाहि जागृवि ॥
 इद्रसामं शतक्रतो ॥ इद्रियाणि शतक्रतो याति जनेषु पंचसु ॥ इद्रतानित आचरेण ॥

२३

अंगनिद्रश्रवो बहधुम्नं दधिघः ॥ दुष्टं ॥ उत्तेशुष्मं तिरामासि ॥ अर्वावर्तानि आ
 गद्यथोशक्रपरावतः ॥ उलोको यस्तं अद्रिव इद्रह तत्त आगहि ॥ २२ ॥ अभितेष
 वरीधयामनीषामसो नवाजी सुधुरोजिहानः ॥ अभिप्रियाणि मर्मशसरा
 णिकवी ॥ रिछामि संदशे सुमेधाः ॥ इनो तपसु जनिमा कवीनां मनो धतः सुरुत
 स्वस्तयां ॥ इमा उत्ते प्रणयो ॥ वर्धमाना मनो वाता अधनु धर्मणि गमन् ॥ निषीमि
 दन्न गुह्या दधाना उत्तश्चा यरो दसी समंजन् ॥ संमात्राभिर्ममिरे ये मुरुर्वा अंत
 र्महो समत्ते धायसेधुः ॥ आतिष्ठंतं पीर विश्वे अभूषं धियो वसानः श्वरतिः स्व
 रो विः ॥ महत दृष्टो अ सुरस्य नामा विश्वस्यो अमत्तानितस्त्रे ॥ असूतपूर्वा च

षभोज्यायानि मा अस्य शुरुधः संति पूर्वाः ॥ दिवो न पाता विरथ स्वधीभिः ॥
 त्रराजाना प्रदिवो रधाते ॥ २३ ॥ त्रणि राजाना विरथे पुरुणि पीरि विरथानि भूष
 थः सदासि ॥ अपश्य मत्र मनसा जगन्वा न त्रेते गंधर्वो अपि वायुने शान् ॥ त
 दिन्वस्य वषभूस्मधे नो राना मभिर्मिरे स कर्मगोः ॥ अन्यदन्त्यदसुर्यो वसाना
 निमायिनो मभिरे रूपमस्मिन् ॥ तदिन्वस्य सविनुर्न किर्महि रण्ययी ममति या
 मशिश्नेत् ॥ आसुषु तीरो रसी विरथामि नेषा वयोषा जनिमानि वत्रे ॥ पुवं प्रल
 स्य साध अथो मेहो ये देवी स्वस्तिः परिणस्याते ॥ गोपाजि हस्यतस्त्रुषो विरुपा वि
 श्वे पश्यंति मायिनः कृतानि ॥ शुनं हुवे म ॥ २४ ॥ रंद्रं मतिर्हृद

२४

अवच्यमाना छापति स्तोमं तण्डिगति ॥ यदा जागर्ति विरथे शस्यमानेन्द्र
 यते जापे विरथितस्य ॥ दिवश्चिदापुर्वा जायम्यन विजागर्ति विरथे शस्यमा
 ना ॥ भद्रा वस्त्राण्यार्जुना वसाना सयमस्म सन जापि त्र्याधीः ॥ यमा विर
 त्रयमसूरसु तजिं रुया अग्रं पत्तदा रणान् ॥ वपूषिजा तमिथुना सपेते तमो
 हो नातपुषो बुधपता ॥ नीकरषा निदिता मर्त्येषु ये आस्माकं पितरो गोपुयोधाः
 ॥ इन्द्र एषां देहिता माहि नावान्द्रो जापि सस्ते जेहंसना वान् ॥ सर्वा हयत्रसा
 रिवभिर्न वगेरभिज्ञा सतभिर्गा अनुगमन् ॥ ससंती देद्रो दशभिर्दशगैः स
 र्यविवेदतमो सिक्षितं ॥ २५ ॥ इन्द्रो मधुसंभरत मुस्त्रियायां पद द्विवेदशफवं न

मेगोः॥ गुहहितं गुं ह्ये गुह मसु हस्ते दधे दक्षिणे दक्षिणावान्॥ ज्योतिर्वर्णा
 ततमसो विजानं नारे स्यामिदुरितादभीके॥ इमा गिरः सोमपाः सोमवधं जु
 षस्वेन्द्रपुरुतमस्य कारोः॥ ज्योतिर्पजायरोदसी अनुष्णादरे स्यामिदुरितस्य
 भूरेः॥ भूरिनिधितुजतोमस्य सुपारा सोवसवो बर्हणवत्॥ शुनहुवेम॥
 शरणवतं॥ २६॥ ॥ इति श्रीतृतीयाष्टकद्वितीयोऽध्यायः॥ ॥ हरिः ॐ इन्द्राव
 ष भवयं सुते सोमे हवामहे॥ सपाहिमध्वो अंधसः॥ इन्द्र क्रतुविदे सुते सोमे ह
 र्यपुरुषुत॥ पिब विष स्वताहपि॥ इन्द्र प्रणो धितावाने यज्ञे विश्वेभिर्देवेभिः॥ नि
 रस्तवानविश्वते॥ इन्द्र सोमाः सुतारमेतव प्रयंति समते॥ सपंचेद्रास इन्द्रवः॥ दीधि

२५

धाजठरे सुतं सोममिन्द्रवरेण्यं॥ तव द्युक्षा स इन्द्रवः॥ १॥ गिर्वणः पाहि नः सुतं मधो
 धाराभिरज्यसे॥ इन्द्रत्वादात्तामिघशः॥ अभिद्युमानि वनिन इन्द्रं सर्वं ते अक्षि
 ता॥ पीता सोमस्य वावधे॥ अर्वावतो न आगहि परावतं च वत्र हं नू॥ इमा जुष
 स्व नो गिरः॥ यदं त रापरावतं मर्वावतं बहु यसे॥ इन्द्र हतल आगहि॥ २॥ आवू
 न इन्द्र मद्रय द्युवानः सोमपीतये॥ हरिभ्यां याद्यश्चिवः॥ सतो होता नरतिर्यस्ति
 स्तिरे बर्हि रनुषक॥ अयुजं आतर द्रयः॥ इमा ब्रह्म ब्रह्मवाहः क्रियंते आवर्हि
 सीः॥ ३॥ बर्हि शरपुरो लुशः॥ शरं धि सवनेषु एषु सोमेषु वत्र हं नू॥ ४॥ स्येधिन्द्र
 गिर्वणः॥ मलयः सोमपामुरुं रिहं ति शवस स्यति॥ इन्द्रं वत्सं नमातरः॥ ५॥ समंद

स्वाहं धसोरा धसेत न्वामहे नस्तो तारां न देकरः ॥ वयमिन्द्र त्वाप्यवो हविष्मते
 जरामहे ॥ उत्तमस्मयुर्वसो ॥ मोरे अस्मदिमुमुवो हरिप्रियार्या ३ः ॥ योहि ॥ इ
 द्रस्रधावो मत्स्वेह ॥ अर्वा वं ता सुवे रथे वहता मिन्द्रे के शिना ॥ घृतस्नू बर्हि रा
 सदे ॥ ४ ॥ उपनः सुतमागहि सोम मिन्द्र गवाशिरं ॥ हरिभ्यां यस्ते अस्मयुः ॥ त
 मिन्द्रमदमागहि बर्हिषां ग्रावभिः सुतं ॥ कुविन्वस्य तृष्णवः ॥ इन्द्रमिथागिरो
 ममाघागुरीषिता इतः आवेत्ते सोमपीतये ॥ इन्द्रो सोमस्य पीतये स्तोमैरिह हवा
 महे ॥ उक्थेभिः कुविदा गमत् ॥ इन्द्रो सोमाः सुता इमे तां दधिष्य शत क्रतो ॥ जठरे
 वाजिनी वसो ॥ ५ ॥ विह्नाहि ता धनं जयं वा जेषु रध्वं केवे ॥ अधात्ते सुममीमहे ॥

२६

इममिन्द्र गवाशिरं यवाशिरं वनः पिबा ॥ आगत्या वषभिः सुतं ॥ तुभ्ये दिन्द्रस्वओ
 के ३ सोमं वोदामि पीवये ॥ एष रां तु ते हृदि ॥ तां सुतस्य पीतये प्रतमिन्द्र हवाम
 हे ॥ कुशिका सो अ वस्य वः ॥ ६ ॥ आयाद्युर्वामुषवधुरसा स्ते वदनु प्रदिवः सोम
 पयं ॥ प्रिया सखाया विमुचोप बर्हिषा मिमेह्यवो हे हवन्ते ॥ आयाहि पूर्वो रति
 वर्षणी इ अर्पा आशिष उपनो हरिभ्यां ॥ इमाहिता मनयस्तो मतष्टा इन्द्र हवन्ते स
 रव्यं जुषाणाः ॥ आनो यज्ञे नमो वधं स जोषा इन्द्र देव हरिभिर्यहि तृयं ॥ अहेहि ता
 मतिभिर्जोहवी मिघ्न प्रयाः सधमादे मधूनां ॥ आवतामे ता वषणा वाहता ह
 री सरव्यया सुधुरा स्वंगा ॥ धाना वदिन्द्रः सर्वनं जुषाणः सखा सन्तुः शृणवदं

नानि कुविंन्मगो पांक्स्सेजनस्य कुविद्राजनिमघवं न जीषिन् ॥ कुविन्म नृषिप
 पिवांससुतस्य कुविन्मेवस्वो अमृतस्य शिशाः ॥ आत्विहं तो हरयो युजाना अ
 र्वागिं द्रसधमादेर्वेतु ॥ प्रयेदित्ता दिवचं जं स्याताः सुसंमृष्टा सो वषभस्य मूराः
 ॥ इन्द्रपिब रषधूतस्य रूपा आयते श्येन उ शते जभार ॥ यस्य मेदेन्या वयसि प्र
 रुष्टीर्यस्य मेदेन्यपगो नाववर्था ॥ शुनं हुवेम ॥ शृण्वन्त ॥ ७ ॥ अयं ते अस्तु
 हर्यतः सोम आहरिभिः सुतः ॥ जुषाण इन्द्र हरिभिर्न आ मया तिष्ठ हरितं रथं ॥ ह
 र्यनुष समर्चयः सूर्य हर्यनरो वयः ॥ विदोश्चिकित्तानु हरिर्यश्च वर्धसु इन्द्र विश्वानि
 भिप्रियः ॥ धामिन्द्रो हरिधाय संपथि वी हरिर्वर्ष सं ॥ आधारय धुरितो भूरिभोज

२७

नृपयोरं तर्हरिश्चरत् ॥ जज्ञानो हरितो वषा विश्वमाभाति रोचनं ॥ हर्यश्चो हरि
 ते धत्तः आयुधमावज्ज्वाहो हरिं ॥ इन्द्रो हर्यत मर्जुनं वज्रं शुक्रे रसीवतं ॥ अपाच
 णो धरिभिराद्रिभिः सुतमुद्र हरिभिराजत ॥ ८ ॥ आमेदैरिन्द्र हरिभिर्यो हि मयुरो
 मभिः ॥ मात्वा केविं नित्यमं न्वि नपाशिनोति धन्वे वलं इहि ॥ वज्रस्वादो वलं रुजः
 पुरां देमो अपा मजः ॥ स्रज्ज्वा रथस्य हेयो राभस्वर इन्द्रो हल्ला विदारुजः ॥ गंभीर उद
 धीं रिव क्रतुं पुष्पा सिगा इव ॥ प्रसुगो पायव संधेन वो यथा ह्नुं कुल्मा इवा शत ॥
 आनस्तु जं शयि भरांशे न प्राति जानते ॥ वृक्षं पक्वं फलं मेकी वधूनु ही द्रसं पारणं व
 सु ॥ स्वयुरिन्द्र स्वरा लुसि स्मादिष्टिः स्वयं शस्तरः ॥ सवा वधानि ओजसा पुरुषु तम

वानः सुश्रवस्तमः ॥ ९ ॥ युधमस्य ते वषभस्य स्वराज उग्रस्य योनः स्रविस्स्य
 घघेः ॥ अजूर्यतो वज्रिणो वार्या इणीं द्रशुतस्य महतो महानि ॥ महो असिम
 हिषरस्येयभिर्धनस्य दुग्रसहमानो अन्यान् ॥ एको विश्वस्य भुवनस्य राजा स
 योधया वक्षयया वजनान् ॥ प्रमात्रा भारिस्वरो वमानः प्रदेवेभिर्विश्वतो अप्र
 तीतः ॥ प्रमज्मना दिवर्दः पृथिव्याः प्रोरोर्महो अंतरिक्षादजीषी ॥ उरुगभीरं ज
 तुषाभ्युग्रं विश्वमवसभवते मतीनां ॥ इंदुसोमासः प्रादिविसुतासः समुद्रं न स्त्र
 वत्त आविशंति ॥ यंसोममिंद्रपिबिद्यत्वा गर्भनमाता विभक्तस्तथा ॥ तैर्तेहि न्वं
 तितमुत्तेमजं सध्वर्यवो वषभपातवा ॥ १० ॥ मरुतां इंदुवषभोरणाय पिबसिम

२८

मनुषधंप्रदाय ॥ आसिं वसजठरे मध्वउर्मित्वराजा सिप्रदिवः सुतानां ॥ सजो
 वा इंदुसगणो मरुद्भिः सोमं पिब वज्रहा शरविदान् ॥ जाहेशत्रं पमथो नुदस्वा
 थाभयं रुणुहि विश्वतो नः ॥ उत्तनुमिर्नुतुपाः पाहि सोममिंद्रदेवेभिः सखिभिः
 सुतनः ॥ यं आभजो मरुतो ये त्वान्वहं नृत्रमदधुस्तुभ्यमोजः ॥ ये ताहि ह्ये मघवं
 नवर्धन्येशांबरे हरि वो ये गविष्यो ॥ ये त्वानूनमनुमंदं निविप्राः पिबेद्रसोमं सगणिप्र
 रुद्भिः ॥ प्ररुतं ते वषभं वा वधानमकवारिं दिव्यं शासमिंद्रा ॥ विश्वासाहमवसे नूत
 नायोग्रसहो दाप्रिहते हुवेम ॥ ११ ॥ सद्यो हजानो वषभः कवीनः प्रभर्तुमावदंधतः
 सुतस्य ॥ साधोः पिब प्रतिकामं यथा ते रसाशिरः प्रथमं सोमस्य ॥ यज्जापथास्तद

वानः सुश्रवस्तमः ॥ ९ ॥ युध्मस्य ते रषभस्य स्वराज उग्रस्य योनः स्रविस्स्य
 घृष्टे ॥ अजूर्यतो वज्रिणो वीर्या इणीं द्रुतस्य महतो महानि ॥ महो असिम
 हिषरस्येयभिर्धनस्य दुग्रसहमानो अन्यान् ॥ एको विश्वस्य भुवनस्य राजा स
 योधया वक्षयया वजनान् ॥ प्रमात्रा भारिस्त्रोचमानः प्रदेवेभिर्विश्वतो अप्र
 तीतः ॥ प्रमज्मनादिवरं द्रुः पृथिव्याः प्रोरोमहो अंतरिक्षादजीषी ॥ उरुगभीरं ज
 तुषाभ्युग्रं विश्वमवसभवते मतीनां ॥ इंदुसोमासः प्रादिविसुतासः समुद्रं न स्त्र
 वत आविशंति ॥ यंसोममिंद्रपृथिवीद्यत्वागर्भनमाता विभक्तस्तथा ॥ ते ते हि न्वं
 तितमुत्तेमजं सध्वर्यवो रषभपातवा ॥ १० ॥ मरुतां इंद्ररषभोरणायपि वासिम

२८

मनुषधं प्रदाय ॥ आसिं वसजठरे मध्वउर्मित्वराजा सिप्रदिवः सुतानां ॥ सजो
 वा इंद्रसगणो मरुद्भिः सोमं पिब वज्रहा शरविहान् ॥ जाहिशत्रुं प्रमथेनुदस्वा
 याभयं कणुहि विश्वतो नः ॥ उत्तनुभिर्स्तुपाः पाहि सोममिंद्रदेवेभिः सखिभिः
 सुतनः ॥ यं आभजो मरुतो ये तान् हन्वन्मदधुस्तुभ्यमोजः ॥ ये ताहि ह्ये मघवं
 न वधं न्ये शां वरे हरि वो ये गविशे ॥ ये तानूनमनुमं दंति विप्राः पिबेद्रसोमं सगणो प्र
 रुद्भिः ॥ प्ररुतं तं वषभं वा रधानमकवारिं दिव्यं शासमिंद्रा ॥ विश्वासाहमवसे नूत
 नायो ग्रसहो दापि हतं हुवेम ॥ ११ ॥ सद्यो हजातो रषभः कवीनः प्रभर्तुमावदंधतः
 सुतस्य ॥ साधोः पिब प्रतिकामं यथा ते रसाशिरः प्रथमं सोमस्य ॥ यज्जापथास्तद

हरस्य कोमेशोः पीयूषमपि बोगिरिषं ॥ तं ते माता परि योषा जनित्री महः पितुर्म
 आसिंचदग्रे ॥ उपरजयमात्तरमं नमैदृतिममपश्यदभिसोममूधः ॥ प्रयावयं
 तवरुहसोऽन्त्यामहानि चक्रे पुरधप्रतीकः ॥ उग्रस्तुराषालुभिभूतो जायथा
 वशतं न्वं चक्र एषः ॥ त्वष्टारमिंद्रो जनुषाभिभूयामुष्मासोममपि बच्चमूषु ॥ शुनं
 हुवे ॥ शृण्वंतं ॥ १२ ॥ शंसामहामिंद्रं यस्मिं निश्वा आरु एषः सोमपाः काममव्य
 न् ॥ यं सुक्रतुं धिषणे विभ्वत एधनं वृत्राणां जनयंत देवाः ॥ यन्नुनीकः पृजना सुस्व
 राजं दित्तात्तरति नृत्तमं हविषं ॥ इर नत्तमः सत्वभिर्यो हरस्त्वेः पृथुजया अमिना दायु
 र्दस्योः ॥ सहा वा एत्सु तरणिर्न विव्यो न शीरो दसी मेह नावान् ॥ भगो न कोरे हव्यो म

२९

तीनां पिते वचारुः सुहवे वयोधाः ॥ धर्ता दिवो रजसस्पृष्टुर्धोरथो नवायुर्वसुभि
 र्निपुत्वान् ॥ क्षपां वस्ता जनिता सूर्यस्य विभक्ता भागं धिषणे ववाजे ॥ शुनं हुवे म
 शृण्वंतं ॥ १२ ॥ इंद्रस्वाहापि वतुयस्य सोम आगत्यातुं मो वृषभो मरुत्वान् ॥ ओ
 रुव्यवाः पणतो मे भिरं नैरास्प हविस्तं ना ॥ काममध्याः ॥ आते सपर्युज वसेयु
 नज्जिष्यो रनु प्रादिवः श्रुष्टिमावः ॥ इह त्वो धेयुर्हरयः सुशिप्रपिवात् ॥ स्पसुपुल
 स्य वारोः ॥ गोभिर्मिमिशुं दधिरे सुपारमिंद्रं ज्यैष्ठ्या पथाय से गणानाः ॥ मंदान से
 मं पपि वौ रजी विस्मश्मभ्यं पुस्थागा ॥ इषण्य ॥ इमे कामं मंदया गोभिरेष्वं
 इव ताराधमा पप्रथश्म ॥ स्वयं वो मतिभिस्तुभ्यं विप्रार्द्राय गहः कुशिका सो अक्रं न ॥

शुनं हुवेम ॥ शृण्वन्तं ॥ १४ ॥ वर्षणी धत्ते मघवानमुक्थ ॥ मिंद्रंगिरो बहुतीरभ्य
 नूषत ॥ वायुधानं पुरुहुत्तं सुवृत्तिभिरमर्त्यैर्जरमाणं दिवे दिवे ॥ शतक्रतुमण्वं
 शक्तिर्नरंगिरो मद्रुमुपयंति विश्वतः ॥ वाजसनिं पूभिर्दत्तूर्णममुरंधामसा
 वमभिषाचं स्वर्विदं ॥ आकरो वसोर्जरितापनस्य तेनेह सस्तु भद्रो दुवस्यति ॥
 विवस्वतः सदन आहि पिप्रिये सत्रा सह मभिमातिहनंस्तुहि ॥ नृणामुत्तान्
 तमंगीभिर्देवैश्च शनिप्रवारमवतो सबाधः ॥ संसहसे पुरुमायोजिहति नमो अ
 स्य प्रदिव एक ईशो ॥ पूर्वीरस्य निः पिधो मर्त्येषु पुरुवस्तुनि पृथिवी विभर्ति ॥ इन्द्रोपे
 थाव श्रोषधीरुतापेरयिरक्षंति जीर्यो वनानि ॥ १५ ॥ तुभ्यं ब्रह्माणि गिरं दंतु

३०

भ्यं सत्रा दधिरे हरिबोजुषस्व ॥ बोध्या अपिरवसो नूतनस्यं सरैव वसो जरितभ्यो
 वपोधाः ॥ इद्रमरुत्व इह पाहिसोमं यथा शार्पते अपिबः सुतस्य ॥ तव प्रणीती
 तव प्रणीती तव शरशर्म नाविवासेति कवयः सुयज्ञाः ॥ सवावशा न इह पाहिसो
 मं मरुद्रि रेंद्रसरिभिः सुतं नः ॥ जातं यत्वा परिदेवाः अभूषन्मे हे भराय पुरुहूत
 विश्वे ॥ अपूर्य मरुत अपिरेषो मंदं निद्रमनुदाति वाराः ॥ तेभिः साकं पिबतु वृत्र
 खादः सुतं सोमं द ॥ शुषस्व सधस्व ॥ इंद्रं न्वोजसा सुतं शधानां पते ॥ पिबात्वा
 १ स्य गिर्वणः ॥ यस्ते अनुस्वधाम सत्सुते निष्कृतं न्वं ॥ सत्वा मम तु सोम्यं ॥ प्रते
 अश्रोतु कुक्ष्योः प्रेद्र ब्रह्मणा शिरः प्रबाहु शररा धसे ॥ १६ ॥ धानां वत्तं करं पिणम

पूषवंतमुविधनं॥ इन्द्रप्रातर्जुषस्वनः॥ पुरोलाशंपच संजुषस्वेद्वागुरस्वन॥ तुभ्यं
 हुमानिसिस्ते॥ पुरोलाशंवेनोघसो जोषयोसंगिरश्नः॥ यधूपुरिवयोषणां
 ॥ पुरोलाशंसनश्रुतप्रतिः सविजुषस्वनः॥ इन्द्रक्रतुर्हते बहून्॥ माध्यदिनस्य
 सवनस्यधानाः पुरोलाशमिन्द्रकृषेहवारं॥ प्रयत्तोताजिरितातूप्यधोवृषाय
 प्राणउपगोभिरीदृ॥ १५॥ तृतीयेधानाः सवनेपुरुषुतपुरोलाशमाहुतंमामह
 स्वनः॥ रभुमेतंवाजवंतंताकेवप्रयस्वतठपशिसमधीतिभिः॥ पूषण्वेततेव
 समकिरंभंहरिवत्तेहृष्यायधानाः॥ अपूपमधिसगणोमनुडिः सोमपिववत्र
 हाशूरविदान्॥ प्रतिधानाभरततृयमेस्मेपुरोलाशंवारतमायनृणां॥ दिवेदिवे

३९

सदृशीरिन्द्रतुभ्यं वर्धतुतासोमपेयायधृणो॥ १८॥ इन्द्रपर्वताबहतारथेनवा
 मीरिषआवहतेसुवीराः॥ वीतिहमान्यध्वरेषुदेवावर्धेयांगीभिर्लिपामदंता॥
 तिष्ठासुकंमघवंन्यापारागाः सोमस्यनुत्वा सुषुतस्यपशिनः॥ पितुर्नपुत्रः सित
 मारभेतइन्द्रः स्वदिष्यागिराशवीवः॥ शंसावाध्वर्योप्रतिमेरणीहोद्रायवहः क
 णवावजुषं॥ एदं बर्हिर्ह्यजमानस्य सोदाथायक्षूदुक्थमिन्द्रायशस्तं॥ जायेदस्तं
 मघवंस्तेदुयेतिस्तारितायुक्ताहरयोवहंतु॥ यदाकदावसुनवामिसोममग्नि
 द्वाहते धिन्वा सद्यपरायाहिमघवंतावयाहोद्रभ्रातरुभयत्रातिअर्थं॥ यत्रा
 रथस्य बहेतानिधानं विमोचनंवाजिनोरासभस्य॥ १९॥ अथाः सोममस्तमि

२५ प्रयाहिकल्याणी जीयासुराणं गृहेते ॥ यत्रारथास्य बृहते निधनं विमोचनं वा
 जिनो दक्षिणावत् ॥ इमे भोजान्त्रागिरसो विरूपादिवस्युः त्रासो असुरस्य वीराः ॥
 विश्वामित्राय दत्तो मघानि सहस्रसो वेप्रतिरेत आयुः ॥ रूपं रूपं मघवो बोध
 वीतिमायाः कृण्वानस्तं न्वा १ परिस्वा ॥ निर्यद्विः परमुहूर्तमागालेर्मत्रैरनु
 पानुतावा ॥ महोरविर्देवजादेवजूतोस्तभ्रासिंधुमणवैवनेक्षाः ॥ विश्वामित्रो
 यद्वहसुदासमप्रियायत्तकुशिकेभिरिंद्रः ॥ हंसा इव हृणुथ श्लोकमद्रिभिर्मद
 तो गार्भिरध्वरे सुते सखा ॥ देवेभिर्विप्रानृषो नृक्षसो विष्वधं कुशिकाः
 सोम्यमधु ॥ २० ॥ उपेत कुशिकाश्च तयध्वमश्वं राये प्रमुचता सुदासः ॥ राजा

३२

रत्रं जंघनत्प्रागपागु र्गथाय जाते वर आरुथि व्याः ॥ यदमेरो रसी ३ भे अहमिंद्र
 मनुष्यं ॥ विश्वामित्रस्य रक्षति ब्रह्मं भारतं जनं ॥ विश्वामित्राः अरासत ब्रह्मं
 द्रां यवज्जिणे ॥ कराद्वैः नः सुराधसः ॥ किं ते स्मवंति की कटेषु गात्रे नाशिरं दुहे
 नतपंति धर्मं ॥ आनो भरप्रमगं दस्यवे देनैवाशारवं मघवन्धयानः ॥ ससर्परी
 रमति बाधमाना बृहन्मिमाय जमदग्निदत्ता ॥ आसूर्यस्य उहिता तता नृश्रवो दे
 वेषमममजुयै ॥ २१ ॥ ससर्परीर भरतुयमेभ्यो धि श्रवः पांच जन्मा सुहृदिषु ॥
 सापक्ष्या ३ नम्यमाधु र्धनयामे पलस्ति जमदग्निदत्ता ॥ स्त्रियैः ॥ भवो भवता
 वीहुरक्षोपेष्वा विवर्हि मायुगं विशारि ॥ ३३ ॥ पातल्ये ददातां शरीतो रारिष्टने मे अ

भिनः सवस्व॥ बलं धेहितनूपुणो बलमिंद्रानलुत्सुरः॥ बलं तोकायत्तनयाय
 जावसेतं हि बलं दत्तसि॥ अभिभयस्वरवदिरस्य सारमोजोधिहिंस्पंदनेशि
 शपायां॥ अश्वीलो बलितवील्यस्य मायामादस्मादबजीहिपोनः॥ अयम
 स्मान्ननस्पतिर्मात्रहामाचरीरिषत्॥ स्वसगिहेभ्यः अत्रसा आविमोचनात्॥
 ॥२२॥ इदोतिभिर्बहुलोभिर्नो अघायोष्ट्रैश्चाभिर्मध्वं वधूरजिन्व॥ योनोदष्ट
 यधरः सस्य शिष्यमुदिष्मः स्तप्रुप्राणोजहात्॥ परशुविदितपतिशिवलविदि
 दश्चति॥ उखाकिरिंद्रेयं चती प्रयस्तापेनमस्यति॥ नसायकं स्यविकितेजना
 सोलोधं नयंति पशुमन्यमानाः॥ नावाजिनं वाजिनाहासयंति नगर्द्धं पुरो अश्वं

३३

नयंति॥ इमं इन्द्र भरतस्य पुत्रा अपापितं चिकितुर्न प्रपितं॥ हिंस्वं सश्वमरणं
 नानि संप्रजावजं परिणयं स्योजो॥ २३॥ इमं महे विदध्याय शूषशं चत्तुर्दया
 यप्रजं भुः॥ शरणोत्तुनोदभ्योभिरनीकैः सृणो ह्येगिर्दिग्यैरजस्रः॥ महिमहेदि
 वे अर्वा पृथिव्यैकोमामश्छं चरति प्रजानन॥ ययोर्हस्तो मे विदयेषु देवाः स
 पर्यवोमादयंते सवायोः॥ युवोर्कृतं रोदसी ससमस्तुमहेषुणः सुविताय प्र
 भूतं॥ इंद्रिये नोमा आग्ने पृथिव्यै सपर्यामि प्रयसायामिरत्नं॥ उतो हिवा पूर्या
 आवि विद्रेकृता वरीरोदसी ससवावः॥ नराश्चिदांसमिथेशुरसा तोववदिर
 पृथिविवे विदनाः॥ को अश्ववेदक इह प्रवैवे देवां अणपथ्याः कासमेति॥ इद

श्रएषामवमास संसिपेरुयगुं ह्येषु ब्रतेषु ॥ २४ ॥ कविर्न च क्षा अभिषीम
 वष्टनृतस्य यो नाविद्यते मरंती ॥ नाना चक्राते स र्दयथवेः समानेन क्र
 तुना संविदने ॥ समान्या विपुले दूरे अंते ध्रुवे पदे तस्मात्तुर्जागरूके ॥ उत्तस्व
 सारायुवाती भवती आदुश्रुवाती मेथुना निनाम ॥ विश्वे देते जनिमा संवि वि
 त्तामहो देवान् विभ्रती नव्यथते ॥ एजध्रुवं पस्यते विश्वमेकं चरसन्त्रि विषुणं
 विज्ञातं ॥ स न पुराण मध्ये प्यारामहः पितुर्जनितुर्जामितेन गोदेवा सो यत्र
 पतितार एवैरु रोपथि व्युते तस्त्वरं तः ॥ इमं स्तोमं रोदसी प्रब्रवी भ्यदुदराः शृण
 वं नग्नि जिह्वाः ॥ मित्राः संप्राजा वरुणो युवान आदिता सः कवयः पप्रथाना ॥ २५ ॥

३४

हि रण्यपाणिः सविता सुजिंक् स्त्रिरादिवो विदथे पसमानः ॥ देवेषु च सवितः
 श्लोक मश्रे रादस्मभ्यमा सुवसर्वताति ॥ सुकृत्सुपाणिः स्ववौ रता वी देवस्त
 षा विसेतानि नोधात् ॥ पुषणं च तं भवे मादयध्वमूर्ध्वग्रावाणो अध्वरमत्त
 ष ॥ विष्णुद्रथामरुतं कृष्टिमं तो दिवो मर्याकृतजाता अयासः ॥ सरस्वती शृ
 णवन्त्या ज्ञेया सोधातारयिं सहवीरं तु रासः ॥ विष्णुं सोमा सः पुरुदस्ममर्का
 भगस्येव कारिणो यामनिगमन् ॥ २५ ॥ उरुक्रमः ककुहो यस्य पूर्वीर्नर्मथति युवत
 योजनित्रीः ॥ इन्द्रो विष्वे वीर्यैः ॥ पसमान उभे आपे प्रोरोदसी महिता ॥ पुरंदरो
 वृत्रहा धृष्णुषेणः सं गभ्या न आभरा भूरि पश्वः ॥ २६ ॥ नाम स्या मे पितरा बंधु

पृष्ठासजासमश्चिनोश्चरुनाम॥ युवंहिस्ते रयिदै नोरयीणां दानं - रक्षिधेअ
 केवेरदब्धं॥ महत्तदः कवयश्चरुनामयधेदेवाभवथविश्वदे॥ सर्वरभुभिः
 पुरुहुत्तप्रियेभिर्माधियंसत्तियत्तत्तानः॥ अर्यमाणो अदितिर्यज्ञियासा
 दब्धानिवरुणस्य व्रतानि॥ युपोत्तेनो नपस्यानिगंतोः प्रजावानः पशुमैअस्तु
 गातु॥ देवानां दूतः पुरुधप्रसुतो नागान्मोओचतुसर्वतात्॥ शृणोतुनः पृथिवी
 द्यौरुत्तापः सूर्यो नक्षत्रैरुर्वी॥ त्रिरि॥ शृण्वंतनो वृषणः पर्वता सोध्रुवक्षेमास
 रलपामदत्तः॥ आदिसेर्नो अदितिः शृणोतु यच्छंतुनो मरुतः शर्मभद्रं॥ सप्तसु
 गः पितुमो अस्तुपथा मध्वादेवाओषधीः संपिपत्त॥ भोग्मिअग्नेसरयेन मध्या

३५

उद्राये अश्यांसदंतपुरुक्षोः॥ स्वदस्वहव्या समिषोदिदी सस्मद्रु॥ कसेमिमी
 हिश्रवांसि॥ विश्वो अग्नेपत्सुतां जेविशत्रुना हाविश्वा सुमनादिदिहानः॥ ३७॥
 उपसः पूर्वा अधयद्युपुर्महदि जेजे अक्षरं पेदेगोः॥ व्रतादेवाना मुपनु प्रभृष
 नमहे देवानां मसुरत्वमेकं॥ मोषुणो अत्र जुहुरं ते देवामापूर्वे अग्नेपितरः पदुताः
 ॥ पुराण्योः सप्रनोः केतुरं तर्महे देवानां मसुरत्वमेकं॥ विमेपुरुत्रापत्तयंति का
 माः शम्पछादीषेपूर्वाणि॥ समिधे अत्राव्रतमिद्देममहे देवानां॥ समाना
 राजा विभ्रतः पुरुत्रा शये शया सुप्रयुतावनानु॥ अन्मावत्सं भरति स्तेतिमा
 तामहे देवानां॥ अक्षितपूर्वा सिपरा अनु रू सपो जति सुतरुणी घृतः॥ अत

वर्त्तीः सुवर्त्ते अप्रवीतामहदेवानां ॥ २० ॥ शशयुः परस्तादधनुदिमातावधन
 श्रुतिवत्स एकः ॥ मित्रस्य ताविरुणास्य व्रतानिमहदेवा ॥ हिमाता होता वि
 द्येषु संम्राहं न्वग्रं चरति क्षेति बुधः ॥ प्ररण्या निरण्यवाचो भरंते महदेवा
 ना ॥ शरस्य वयुध्यतो अतमस्य प्रलीवी जं रहसे विश्वमावत ॥ अतमेतिः
 श्रुतिनिः विधगोर्महदेवा ॥ निवेवेति पलितो दूत आस्वत्तिर्महं श्रुतिरोच
 नेन ॥ वपूंषि विभ्रदभिना विवेषे महदेवा ॥ विष्णुर्गोपाः परमं पाति पाथः प्रि
 या धामान्यमत्तादधानः ॥ अग्निष्ठा विश्वा भुवनानि वेदमहदेवा ॥ २१ ॥ नाना
 वक्राते यं म्पा ॥ वपूंषि तयो रन्ये द्रेविते हृष्टमन्यत ॥ श्यावी वयदरुषी वस्वसा

३६

रोमहदेवाना ॥ माता वयत्र दुहिता वधे नू सच दुघे धापयेते समीची ॥ कृत
 स्यते सदसीले अतर्महदेवाना ॥ अन्यस्यावत्सं रिहती मिमिमाय कया भुवा
 निरधेधे नुरुधः ॥ कृतस्य सापय सापि न्वेले ह्यामहदेवाना मसुरत्वमेकं ॥ प
 द्यावस्ते पुरु नूपा वपूंष्युर्धा तस्ते अविरे रिहाणा ॥ कृतस्य सप्र विवरा मि
 दां महदेवा ॥ पदे रवी निहेते दस्मे अतस्तयो रन्य हुं ह्यमा विरन्यत ॥ सध्रीची
 ता पथ्या ॥ सा विषुवी महदेवा ॥ २० ॥ आधेन बोधुनयंता मशिशीः सच दुघाः
 शशया अप्रदुग्धाः ॥ नयानन्या युवतयो भवंतीर्महदेवाना मसुरत्वमेकं ॥
 यदस्या सुवर्ष भोरो रवीति सो अन्यस्मिन्पुये निदधाति रतः ॥ सहि क्षपा वात्स

भागः सराजामहद्देवानां ॥ वीरस्यनुस श्वंजनासः प्रनुवोचामविदुरस्यदेवाः
 ॥ षोडशायुक्ताः पंचपंचावहंतिमहद्देवानाम् ॥ देवस्तथासाविताविश्वरूपः
 पुषोषप्रजाः पुरुषाजजान ॥ इमान्विश्वाभुवनान्यस्यमहद्देवा ॥ महीसमैर
 चन्वासमीचीउभेतेअस्यवसुनान्येषे ॥ शण्वेवीरोविंदमानोवसुनिमहद्देवा
 ॥ इमान्वनः पृथिवीविश्वधायाउपसेतिहितमित्रो नराजा ॥ पुनः सदः शर्म
 सदानवीरामहद्देवानां ॥ निःषिध्वरीस्तत्रोषधीरूतामोरयितरंदृपृथिवीवि
 भर्ति ॥ सखायस्तेवामभजस्याममहद्देवानामसुरत्वमेकं ॥ २९ ॥ इति श्रीतृ
 तीयाष्टके तृतीयोऽध्यायः ॥ ४ ॥ हरिः ॐ ॥ नतामिनंतिमायिनोनधीराव्रतादेवा

३७

नाप्रथमाधवाणि ॥ नरोदसीअदुहवेद्याभिर्नपर्वतानि नमेतस्त्रिवांसः ॥ षड
 भारैकोअवरंन्विभर्त्यतं वर्षिषमुपाव आगुः ॥ तिस्रोमहीरुपरस्तसुरसा
 गुहोक्षेनिहितेदश्येका ॥ त्रिपाजस्योरुषभोविश्वरूपउतत्रुधापुरुषप्रजावान्
 अनीकः पसेत्तेमाहिनावात्सरेततो धारिषभः शश्वतीनां ॥ अभीक आसंपदवी
 रवोधादित्यानामद्देवारुनाम ॥ आप्रविदस्माआरमंतरेवीः पृथग् ॥ त्रजंतीः
 परिषीमवृजंतू ॥ त्रीषधस्तसिंधवः स्त्रिः कवीनामुतत्रिमाताविदयेषुसंम्राट् ॥
 कृतावरियोषणास्त्रिस्तोअप्यास्त्रिरेवेविदयेपसमाना ॥ त्रिरादिवः सवितर्वा
 र्याणिदिवेदिव आसुवन्निर्तोअहः ॥ त्रिधातुराय आसुवावसुनिभा आतर्धिष

णेसात्तयेधाः॥ त्रिरादिवः सविता सोषवीति राजानामित्रावरुणा सुप्रणी॥ आ
 पश्चिदस्य रोदसी विदुर्वीरः तन्मिसंतसवितुः सुवाय॥ त्रिरुत्तमा दृणशारेचन
 नित्रयोराजं ससुरस्यवीराः॥ कृतावानशेषिरादुलभासस्त्रिरादिवो विद्ये संतु
 देवाः॥ १॥ प्रमेविविक्तां अविदन्मनीषां धेनुं यरंतीं प्रपुतामगोपां॥ सद्यः श्रिया
 दुदुहे भूरिधासे रिंदुस्तदग्निः पनितारो अस्याः॥ इन्द्रः सुपूषा वृषणा सुहस्ता दिवो
 नमीताः शशयं दुदुहे॥ विश्वेयदस्यो रयां यते देवाः प्रवोचवसवः सुभ्रमेश्यां॥
 याजामयो वृष्ण इच्छंति शक्तिं नमस्यतीर्जने ते गर्भमस्मिन्॥ अष्टपुत्रं धेनो
 वाचशानामहश्चरंति विभ्रतं वपूंषि॥ अर्छाविविक्मिरोदसी सुमेके ग्राकोपुजा

३८

नो अर्ध्वरे मनीषां॥ इमा उलमनेव भूरि वारा उर्ध्वं भयंति र्शता यजत्राः॥
 याते जिह्वा मधुमती सुमेधा अग्ने देवेषु अत उरुवी॥ तये हविश्वां अवसेय
 जत्रानासादय पायया वामधूनि॥ याते अग्ने पर्वतस्ये वधारासं श्रुती पाप
 यदेव चित्रा॥ तामस्मभ्यं प्रमतिं जाते वेदो वसो रास्य सुमतिं विश्वजन्यां॥ २॥
 धेनुः प्रजस्य काम्ये उहानांतः पुत्रश्चरति दक्षिणायाः॥ आद्योत्तनिं वहति शुभ्र
 यामोष सस्तामो अश्विनावजीगः॥ सुयुग्वहंति प्रति वामते नोर्ध्वं प्रवति पित
 रे वेमेधाः॥ जरेथामस्मदिपेण मनीषां युवोरवश्च रुमाया तमवीकु॥ सुयुग्भिरेवैः
 सुवत्तारथेन दस्त्रा विमंश्च पुत्तं श्लोकमद्रेः॥ किमंगवां प्रयवर्तिगमिष्ठा हर्यि प्राप्ता

अश्विनापुराजाः॥ अमिन्येधामागतंकश्चिदेवैर्विश्वेजनासो अश्विनाहवन्ते
 ॥ इमाहिवागोऋजीकामधूनिप्रमित्रासोनरदुरुस्तो अग्रे॥ तिरः पुरुविदंश्चि
 नारजांस्यां गुषो वांमघवानाजनेषु॥ एहयातपथिभिर्देवयानैर्देस्त्राविमेवांति
 धयोमधूनां॥ ३॥ पुराणमोकः सरव्यं शिवं वांयुवोर्नराद्रविणं जह्नाव्यां॥ पुनः रु
 प्वानाः सरव्याशिवानिमध्वामेदेमसहूंसमानाः॥ अश्विनावायुनायुवंसुद
 क्षानियुद्धिश्चसजोषसायुवाना॥ नासंसातिरोऋह्यं जुषाणासोमं पिबतमस्त्रि
 धासुदानु॥ अश्विनापरिवामिषः पुरुवीरी युगभिर्न्यतमाना अमृताः॥ रथोह
 वामतिजाः अद्रिजुतः परिद्यावा पृथिवीयाति सघः॥ अश्विनामधुषुतमोयुवाकुः

॥३९॥

सोमस्तं पातमागतं दुरौषे॥ रथोहवांभूरिवर्षः करिऋत्सुतावन्तो निष्कृतमाग
 मिष्टः॥ ४॥ मित्रेजना न्यातयतिब्रुवाणो मित्रोदाधरपृथिवीमुतयो॥ मित्रः
 वृष्टीरनिमिषाभिवर्षे मित्रायहव्यं घृतवज्जुहोत॥ प्रसीमिऋमर्तो अस्तुप्रय
 स्वा न्यस्त आदिसुशिक्षतिब्रतेन॥ नहन्तेनर्जायतेत्वोत्तोनेनमंहो अश्नोत्यंति
 तोनदूरात॥ अनमीवासइलुयामदंतो मित्तर्वावरिमंनपृथिव्याः॥ आदित्यस्य
 व्रतमुपक्षिपंमोवयं मित्रस्य सुमेतो स्याम॥ अयं मित्रो नमस्यः सुरैवो राजा सु
 क्षत्रोऋजनिष्वेधाः॥ तस्य वयं सुमेतो यज्ञियस्यापि भिद्रसौमनेसेस्याम॥ महो
 आदिसो नमसोपसाद्योयाते यज्ञनो गणते सुरैवः॥ तस्मा एतस्य तमायजुष

मग्ने मित्राय ह विराजु होत ॥ ५ ॥ मित्रस्य वर्षणी यत्ते वो देवस्य सानसि ॥ पुंमं
 वित्रश्रवस्ताम ॥ अभियोमहि नादिवं मित्रो बभूव स प्रथा ॥ अभिश्रवोभिः पृथि
 वीं ॥ मित्राय पं वयोमिरे जना अभिष्टि शवसे ॥ स देवान् विश्वान् विभर्ति ॥ मित्रो दे
 वघायुषु जनाय वृत्त बर्हिषे ॥ इष इष्टव्रता अकः ॥ ६ ॥ इहे हवो मनसा बंधुतानर
 उशिजो जगमुरभितानि वेदसा ॥ याभिर्मियाभिः प्रीतिर्जुतिर्वर्षसः सोधन्वनायति
 यं भागमानश ॥ याभिः शवीभिः श्रमसां अपिंशतपयाधियागामरिणीतवर्मणः
 ॥ येन हरी मनसानिरतक्षततेन देवतभभवः समानश ॥ इन्द्रस्य सख्यमभवः समा
 नशुर्मनोर्नपातो अपसो रधन्विरे ॥ सोधन्वना सोऽमृततमेरिरे विष्टुशमीभिः

४०

सुरुतः सुरुयया ॥ इन्द्रेण याथसुरधंसुते सर्वो अथो वशाना भवथा सहश्रिया ॥
 नवः प्रीतिर्मे सुरुतानि वाद्यतः सोधन्वना रभवो वीर्याणि व ॥ इन्द्रक्रभुभिर्वाजि
 वडिः समुक्षितं सुतं सोममा वृषस्वागमस्तोः ॥ धियोषितो मघवं दाशुषो गृहे सो
 धन्वनेभिः सह मत्स्वानभिः ॥ इन्द्रक्रभुमान्वाजवान्मत्स्वे हनोस्मिं त्वनेन श आपुर
 षुत ॥ इमानि तुभ्यं स्वसराण्ये मिरे व्रता देवानां मनुष्यधर्मभिः ॥ इन्द्रक्रभुभिर्वा
 जिभिर्वाजयति हस्तो मेजपिरु रूपया हियक्षय ॥ शतं केतोभिः शिरोभिः रायवे स
 हस्त्रणीथो अध्वरस्य होमनि ॥ ७ ॥ उषो वाजेन वाजिनि प्रवेताः स्तोमं जुषस्व गण
 तो मघो नि ॥ पुराणी देवि युवतिः पुराधिरनुव्रतं वरसि विश्ववारे ॥ उषो देवमसा

विभाहि वेदं रथासूनुता ईर्यंती ॥ आत्वा वहंतु सुयमासो अश्वाहि रण्यवर्णा पथु
 पाजसो ये ॥ उषः प्रतीची भुवनानि विश्वो ध्वोतिष्ठः स्वमत्तस्य केतुः ॥ समानम
 र्थं वरणीयमाना वक्रमिव नमस्यावचत्स्व ॥ अवस्यु मे व विन्वती मघो न्युषाया
 तिस्रसास्यपत्नी ॥ स्वा १ जनेती सुभगा सुदसा आंता दिवः पप्रथ आरथि व्याः ॥
 अष्टा वो देवी मुषसं विभाती प्रवो भारध्वं नमसा सुवृत्तिः ॥ उर्ध्वं मधुधा दिवि पाजो
 अश्वेत्तरो वना रुक्मे रण्यवसे दकु ॥ नृता वरी दिवो अर्कै र बो ध्यारे वती रो दसी
 वित्रम स्यात् ॥ आयती मग्न उषसं विभाती वाम मे षिट् वीणं मिक्षमाणः ॥ नृत्तस्य
 बुध उषसा मिषण्यं नृषाम हारो दसी आविवेश ॥ महामित्रस्य वरुणस्य माया न्वे

४१

देवभानुं विदधे पुरुत्रा ॥ ८ ॥ इमा उवां भद्रयो म न्यमाना बुवा वतेन तु ज्या अभुवन् ॥
 का १ सदिंद्रावरुणा यशो वा येन स्म सिनं भरयः सखिभ्यः ॥ अयमुवां पुरुत्तमो र
 यी यं च श्वतममवसे जो हवीति ॥ सजोषा विंद्रावरुणामनु द्विर्दिवा पृथिव्या शणु
 तं हवमे ॥ अस्मे तदिंद्रावरुणा वसुष्या दस्मै रयिर्मरुतः सर्ववारः ॥ अस्मान् वसु
 त्रीः शरणै रवंतस्मान् होत्रा भारती रक्षिणाभिः ॥ बृहस्पते जुषस्व नो हव्यानि विश्व
 देव्य ॥ रास्वरत्नानि दाशुषे ॥ शुविमेकै बृहस्पति मध्वै र पुनमस्यत् ॥ अनाम्यो जत्रा
 वके ॥ ९ ॥ वृषभं वर्षणीनां विश्वारूपमदाभ्यं ॥ बृहस्पतिं वरेण्यं ॥ इयं ते पूषं नाघ
 यो सुष्टुति र्वनम्यसी ॥ अस्माभिस्तु यं शस्यते ॥ तां जुषस्व गिरं ममेवा जयंती म

वाधियं॥ वधुपुरं वयोषणां॥ यो विश्वाभि विपश्यति भुवना संरचयति॥ स नः
 पूषा वित्ता भुवतु॥ तत्स वितुर्वरेण्यं भर्गो देवस्य धीमहि धियो यो नः प्रचोदयात्॥
 ॥१०॥ देवस्य स वितुर्वयं वाजयंतः पुरंध्या॥ भर्गस्य रातिमीमेहे॥ देवं नरः स वित्ता
 रं विप्रायज्ञेः सुरक्तिभिः॥ नमस्यंति धियो षताः॥ सोमो जिगाति गातु विदेवानां
 मेति निष्कृतं॥ ऋतस्य योनिमासरे॥ सोमो अस्मभ्यं द्विषदे वतुष्य देवपशवे॥
 अतमी वा इषं स्करतु॥ अस्माकमायुर्वर्धयन् नभिमातीः सहमानः॥ सोमः सध
 रमासदत्त॥ आनो मित्रावरुणा घेतैर्गव्यं मुसतं॥ मध्वारजो मिसुक्रतु॥ उरु
 रं सो नमो वृधामन्हा दसस्य राजथः॥ द्राक्षिष्ठाभिः शु विव्रता॥ गृणाना जमदग्नि

५२

नायो नावृत्तस्य सीदतं॥ पातं सोममत्ता वृथा॥ ११॥ गृणाना जमदग्निना जमदग्नि
 मित्रावरुणो गायत्री॥ जदमो मि रुचिः॥ मित्रावरुणो देवते गायत्री छंदः॥ त्वो ह्य
 ग्रे वामे देवो ग्निरुष्टः॥ वामे देव ऋषिः॥ अग्निर्देवता अष्टौ छंदः॥ विश्वेश्वर वितृ
 पाक्षः॥ त्वो ह्यग्ने सदमित्समन्यवो देवा सो देवमरति न्ये रिर इति ऋता न्ये रिरिरे॥ अ
 मर्त्यं यजत मर्त्येषां देवमा देव जनत प्रवेत सं विश्वमा देव जनत प्रवेत सं॥ स भ्रात
 रं वरुणमग्न आ वृत्स्व देवं अष्टौ सुमतीय जवन सं ज्येष्ठं यजत वन सं॥ ऋता वानि
 मादित्यं वर्षणी घतं राजानं वर्षणी धतं॥ सखे सखायमभ्यावृत्स्वाशुं न वक्तुं रथे
 वरं ह्यस्मभ्यं दस्मरे ह्य॥ अग्ने मल्लिकं वरुणो सखा विरो मरुत्सु विश्वभानुषु॥ तौ का

यत्तु जे शुशुवानशंरु ध्यस्मभ्यं दस्मशंरुधि ॥ तं नो अग्नेवरुणस्य विद्वा देवस्य हे
 लो वयासि सीष्ठाः ॥ यज्ञिष्ठे विहितमः शोशुवानो विश्वा देवांसि प्रमुमुग्धस्मत्
 ॥ स तं नो अग्ने वमो भवोती नो देष्टो अस्या उषसो व्युष्टे ॥ अर्वा यश्च नो वरुणं ररणा
 वीहि मल्लीकं सुहवो न पधि ॥ १२ ॥ अस्य श्रेष्ठा सुभास्य सं ह्ये देवस्य विन्नतमाम
 र्येषु ॥ शुविद्यतं न तत् पूमध्यायाः स्याहो देवस्य महुने वधेनोः ॥ त्रिरस्य तापरमा
 संति ससा स्याहो देवस्य जनिमान्यग्नेः ॥ अने ते अंतः परिवीत आगाशु विः शुक्रो
 अर्यो रोरु न्वनः ॥ स इतो विश्वे दभिर्वष्टि स मा होता हिरण्यरथोर सुजिह्वः ॥ रोहि
 दश्चो वपुष्पो विभावा स दीरं वः पितुमती विसंसत् ॥ स वेते यं न नुणे यज्ञवधुः प्र

४३

तं मद्या शनयानयंति ॥ सक्षेत्स्य दुर्या सुसाधं देवो मर्तस्य सधनि त्वमापा ॥ सत्
 नो अग्निर्न यत्तु प्रजानं नशारत्नं देव भक्तं यदस्य ॥ धिया यद्विष्टे अमता अरुणं
 द्यौष्णि ताजनि तास ह्यमुश्न ॥ १३ ॥ स जायत प्रथमः पत्न्या सुमहो ब्रुधेरजसो
 अस्य योनौ ॥ अपारं शीर्षं गुहमानो अंतयो युवानो वषभस्य नीले ॥ प्रशर्ध आ
 र्त्तप्रथमो विपन्यो अतस्य योना वषभस्य नीले ॥ स्याहो युवा वपुष्पो विभावा सत्
 प्रिया सो जनयत्त वष्टे ॥ अस्माकमत्र पितरो मनुष्या अभिप्रसे दुर्तमा श्रुषाणाः
 ॥ अश्मत्रजाः सुदुधावा त्रे अंतरु दुस्मा आजं नुषसो हुवानाः ॥ ते मर्मजत ददवां
 सो अद्रित देषामन्ये अभितो विवो वन ॥ पश्वपंजा सो अभिकार मर्वो न्विदंत ज्योति

श्रुपंतर्धीभिः॥तेगव्यतामनसाध्रमुब्धंगायैमानंपरिषंतमर्दि॥इहंनरोवच
 सोदेवेनव्रजंगोमेतमुशिजेविवधुः॥१४॥तेमन्वतप्रथमंनार्धेनास्त्रिःसप्तमा
 तुःपरमाणीविंदन्॥तज्जानतीरभ्यनूषतत्राः॥आविर्भुवदरुणीर्यशसागोः॥
 नेशतमोदुधितरोवतेयोरेदेव्याउषसोभानुवर्ती॥आसूर्यबृहतास्तिष्ठदज्रा
 जुमर्तेषु रजिमावपश्यन्॥आदित्यश्चाबुबुधानाव्यख्येनादिद्रुतंधारयंत्युभ
 तं॥विश्वेविश्वासुदुर्यासुदेवामित्राधिपेवरुणसस्यमस्तु॥अष्टावेवियशुशुवान
 मग्निं होतारं विश्वभरसंयजिषं॥शुश्रुधो अरणनगवामंधोनपुतं परिषित्तमेशोः
 ॥विश्वेषा॥मदितिर्यदिया नो विश्वेषामतिथिर्मानुषाणां॥आग्नेर्देवानामवर्चाव

५५

णानःसुमन्त्रीकोभवतुजातवैदाः॥१५॥योमर्त्येषमत्तक्रतावादेवोदेवेधरुतिर्नि
 धायि॥होतार्यजिषामन्हाशुक्लपेहेमे रग्निर्मनुषईर्यध्वे॥इह त्वं सूनो सहसो नो
 अद्यजातो जातौ उभयो अंतरग्ने॥इतर्दियसे युयुजान क्रध क्रजुमुष्कान्वषणः
 शुक्रांश्च॥अस्यो रधस्नूरोहिताद्युतस्नूक्रतस्यमन्ये मनसा जविष्य॥अंतरीय
 से अरुषायुजातो युष्मोश्च देवान्विश आचमर्तान्॥अर्यमणं वरुणं मित्रमेषामि
 द्राविष्णुमरुतो आश्विनोत॥स्वश्चो अग्ने सुरथः सुराधा एतु बहव विषेजनाया॥
 गोमां अग्ने विमां अश्वीयज्ञानवत्सखा सदमिदं प्रमृष्यः॥इहा वौ एषो असुरप्रजा
 वारीर्चो रयिः पृथुबुधः सभावान्॥१६॥यस्त इधं जभरात्सिद्धिदानो मूर्धनि वातत

पतेत्वाया॥ भुवस्तस्य स्वतं वपायुरेने विश्वस्मात्सी मघायत उरुष्या॥ यस्ते भरा
 दनियते विदं न निशिषं नं द्रमति थि मुदीरत्॥ आ देव युधि न धते देणे तस्मिं न
 यि ध्रुवो अस्तु दाश्वान॥ यस्तो दोषाय उषसि प्रशं सत्प्रियं वात्वा रुणविते ह विष्वा
 न॥ अश्वेन स्व दम आह म्या वां तमं हंसः पीपरो दाश्वान्सं॥ यस्तु भ्रमग्रे अमता
 यदा श दुवस्ते रुणविते यत्तु क्रू॥ न सराय शि शमानो वियेषं ने नमं हा परि वरद
 घायोः॥ यस्य त्वमग्रे अध्वरं जु जोषो देवो मर्तस्य सुधितं रराणाः॥ प्रीति दस्यो न्नासा
 य विष्वा सामय स्य विधतो वृधासः॥ १७॥ चिति मचितिं चिन वद्वि वि दान्मृषे ववीता
 वृजि ना वमर्तान्॥ राये यनः स्वपसा य देवी दितिं वरा स्वादिति मुरुष्या॥ कविं शशासुः

५५

कवयो दब्धानि धारयंतो दुर्या स्वायोः॥ अतस्ते रश्मं अग्र एतान्य उभिः पश्ये रदुत्तं
 अर्य एवैः॥ त्वमग्रे वाघते सुप्रणीतिः सुतसो माय विधते यो विष॥ रत्नं भरश शमा
 नाय छेष्टे पृथुश्च द्रमवसे वर्षणि प्राः॥ अधा ह यदयमग्रे त्वा यापति भर्हस्तेभिः श्व
 रु मात नूभिः॥ रथं न क्रंतो अपसा भुरि जो र्त्तये मुः सुध्वं अशुषाणाः॥ अधामा
 तुरुषसः सप्त विप्रा जाये महि प्रथमा वेध सो न न॥ दिवस्यु न्ना अगिर सो भव माद्रि
 रुजे मधनिने शुचेतः॥ १८॥ अधायथानः पितरः परासः प्रजासो अग्र क्रुतमाशु
 षाणाः॥ शुची दयं दी धिति मुक्थ शासः क्षामा भिंदंतो अरुणी रपन्न न॥ सुकर्मिणः
 सुरु वो देव यतो यो न देवा ज जिमा धर्मतः॥ शुचेतो अग्निं वरुधंत रं द्र मूर्वे गव्यं प

परिषदं तो अमं न ॥ आयुधे वसु मति पश्चो अरये देवानां यज्जीनि मां युग ॥ मर्ता
नां विदुर्वशीररु प्रन्वधे विदर्य उपरस्यायोः ॥ अकर्म ते स्वपसो अभू म नृतमव
स्रनुषसो विभातीः ॥ अनूनमग्निं पुरुधा सु श्वेद्रे देवस्य मम जतः आरु वसुः ॥
एता ते अग्र उवथा निवेधो यो वाम कवेये ताजुषस्व ॥ उणे विस्व ठणु हिवस्य सोने
महो रायः पुरुवार प्रयधि ॥ १९ ॥ अबो राजानम ध्वरस्य रु द्रे होतार सस्य यजो रोद
स्योः ॥ अग्निं पुरा तन इलो रचिता धिपण्य रूपमवसे कणु ध्वं ॥ अयं यो नि अरु मा
यं वयं ते जाये वयस उशतीः सु वासोः ॥ अवीचीनः परिबीतो निषीदे मा उते स्वपा
क प्रतीचीः ॥ आश्रु एव ते अदपिता यन्म न वक्षसे सुमही कायवेधः ॥ देवाय शस्ति

मम ता यशं सग्रावे वसोता मधुषु घमीले ॥ तं विंनः शम्या अग्ने अस्या क्रतस्य
बोध्यत विस्वधीः ॥ कदा ते रुक्था सधमा घानि कदा भवंति सरमा गृहेते ॥ कथा
हृत इरुणा यत्नमग्ने कथा दिवे गर्हसे कंन आगः ॥ कथानि त्रायमी दुषे पृथिवे
ब्रवः कदर्य म्णे कङ्गाये ॥ २० ॥ का धिष्ण्या सु रधसानो अग्ने कदा ता य प्रतवसे
शुभये ॥ परि अग्ने ना सयाय से ब्रवः कदग्ने रुद्राय नृपे ॥ कथामे हे मुहिं भरय पु
ष्णे क दुद्राय सुमरवाय हविर्दे ॥ वदिष्ण व उरुगाया यरे तो ब्रवः कदग्ने शरिवे वृहसे
॥ कथा शिर्धाय मरुता मताय कथा मूरवृहते पृथ्यमानः ॥ प्रतिब्रुवो दितये तुया
साधा दिवो जात वेदश्चि कि तानू ॥ क्रतेन क्रतेनियतमील आगो रामा सवामधु

मय कर्मने॥ हृष्टासतीरुशताधासिनैषाजामर्येणपयसापीपाय॥ ऋतेन
 हिष्मा वृषभाश्चिदक्तः पुर्माग्निः पयसापृष्टेयन॥ अस्पंदमानोअवरदयोधाव
 षाशुक्तेदुहेयश्चिःरुधः॥ २१॥ ऋतेनाद्रिंअसंस्मिदंतः समंगिरसोनवेतगो
 मिः॥ शुनंतरः परिषदनुषासमाविस्वरभवज्जते अग्रे॥ ऋतेमदेवीरमताअ
 मृक्ताअर्णाभिरापोमधुमदिरग्ने॥ वाजीनसर्गेषुप्रस्तुभानिः प्रसदमित्त्रवितेव
 दधन्युः॥ माकस्यपक्षंसदमिधुरोगामावेशस्यप्रमित्तोमापेः॥ माभ्रातुरेन
 नृजोऋणंवेर्मासरयुर्दक्षरिपोभुजेम॥ रक्षाणोअग्रेतवरक्षणेभीरारक्षणाः सु
 मरवप्रीणानः॥ प्रतिष्फुरविरुजवीडुं होजहिरक्षोयहिविद्वारधानं॥ एभिर्भवसु

५७

मनाअग्रेअर्केरिमांस्यशमन्मभिः शरवाजान॥ उत्तब्रह्माण्यंगिरोजुषस्वसंते
 शस्तिर्देववातजरेत॥ एताविश्वाविदुषेतुभ्यंवेधोनीथान्यग्रेनिण्याववांसि॥
 निववनाकवेयकाआन्यशसिषंमतिभिर्विप्रनुवथैः॥ २२॥ हृष्टुधपाजःप्रसि
 तिनपृथ्वीयाहिाजेवामवांश्मेन॥ नृधीमनुप्रसितिंरूपा नोस्तासि विध्यरक्षस
 स्तापिषैः॥ तवभ्रमासआशुयापतंयनुस्यशध्वतोशोश्वानः॥ तपूष्पमेजुंहा
 पतंगानसंदितोविसर्जविषगुल्काः॥ प्रतिस्पशेविसर्जनूणितमोभवापायुर्वि
 शेअस्याअर्द्धः॥ योनोदेअघशसोयोअस्यग्रेमाकिष्टेअथिरार्द्धधीत॥
 उदग्नेतिष्ठप्रसातनुधन्यमिरांओषतातिगमेहो॥ योनोअरातिसंमिधानवरे

नी वातं धस्य तसं न शुभं ॥ ३ ॥ ध्वं भवप्रतिविध्या ध्यस्मदा विष्णुषु देव्या न्यत्रे ॥
 अर्वा स्थिरा तेनु हिया तु जूना जामिमजामि प्रमर्णा हि शत्रून् ॥ २५ ॥ स ते जानाति सु
 मतिं यविष्ठय इव ते ब्रह्मणे गा तु मे रत्न ॥ विश्वान्यस्मे सुरिना निरयो धुं ग्रान्ययो
 विदुरो अभिद्योत् ॥ स देव अस्तु सुभगः सदान्यस्तानि सेन ह विषाय उक्थेः
 ॥ पिप्राषति स्व आ युषि दुरो यो विश्वे देस्मे सुरिना सा सदिष्टिः ॥ अर्वा मिते सु
 मति घोष्या वीकू स ते वा वाता जरता मियं गीः ॥ स्वश्वा स्या सुर्या मर्जये मास्मे
 क्षत्राणि धारयेरनुधून् ॥ इह ता भूर्या रैरपस्मं दोषा वस्तर्दी दिवां समनुधून् ॥
 कीलं तस्मा सुमनसः सपेमाभिधुन्मा तस्त्विवां सो जनानां ॥ यस्तस्वश्वः सुहिर

४५

१ ॥ ण्यो अग्र उपयाति वसुमतारयेन ॥ तस्य त्राता भवसितस्य सखायस्त आति
 थ्या मा नुषग्जु जोषत् ॥ २४ ॥ महोरु जामि बंधुतावं बोभिस्तं आपितुर्गोतमा द
 न्वियाय ॥ त्वं नो अस्य ववसाश्च किधि होतये विष्णु सुक्रतो दमूनाः ॥ अस्वप्रज
 स्तरणायः सुशेवा अतं दासो वृका अश्रमिष्ठाः ॥ तेषा यवः सधियं वो निषधामे
 तवनः पां तमूये पाय वो मामते यं ते अग्ने पश्यं तो अंधं दुरिता दक्ष रक्षतां त्सु
 रुतो विश्वे वदादि २ सं तश्चि भवो नाह देभुः ॥ तया वयं सधन्या १ स्तोता स्तव प्रणी
 त्यस्या प्रवाजान् ॥ उभा शंसो सुरय ससता ते नुषु पारुणु सहायाण ॥ अपाते अ
 ग्रे समिधा विधेम प्रति स्तोमं शस्यमानं गभाय ॥ दहा शसो रक्षसः पाद्यां १ स्मां

दुहोनिदोमित्रमहोअवधातु॥२५॥ ॥इतीश्रीतृतीयाष्टकेचतुर्थोऽध्यायः॥
 ॥हरिःॐ वैश्वानरायमीहृषेसजोषाः कथारणिमाग्रयेबृहद्वाः॥ अनूनेनव
 हतावसथेनोपस्तभायदुपमिनरोधाः॥ मानिदतयइमामद्यगतिदेवोदोमस्य
 यस्वधावान्॥ पाकायगत्सोअमतेविवेतावैश्वानरो नमोयद्वाअग्निः॥ साम
 दिवर्हामिहितिगमभृष्टिः॥ सहस्वरेतावृषभस्तुविष्मान्॥ परेनगोरपगृहंविबि
 दानग्रिमर्द्यप्रेतुवोचंमनीषां॥ प्रतांऽअग्निर्वभसतिगमजंभस्तेपिष्टेनशोवि
 षायः सुराधाः॥ प्रयेमिनेतिवरुणस्यधामप्रियामित्रस्यवेततोध्रुवाणि॥ अत्रा
 तरोनयोषणोअंतः पतिरिपोनजनयोदुरेवाः॥ पापासः संतोअनुताअससा

४९

इदंपदमजनतागभीरं॥१॥ इदंतेलग्नेकियेतेपावकामिनेतेगुरुंभारंनमन्ता॥
 बृहद्वाधधृषतागभीरंयुंहंएष्टंप्रयसाससाधातु॥ तमिन्वेदेवसमनासमा
 नासमानममिकृत्वपुनतीनतीधीतिरश्याः॥ ससस्यवर्मनधियातुएष्टे
 स्तेनुपमार्तरुपितंजवातु॥ प्रवाच्यंववसः किमेअस्यगुहाहितमुपनिणिगद
 ति॥ यदुस्त्रियाणामपवारिवत्रंन्यातिप्रियंरूपोअग्रंपदेवेः॥ इदमुसंअहिम
 हमतीकंयदुस्त्रियासवत्तपुर्व्यगोः॥ कृतस्यपदेअधिरीधानगुहारधुष्यद्रु
 यदिवेद॥ अध्युतानःपित्रोः सवासामनुतगुसंवारुएष्टेः॥ सातुष्यरेप
 स्तेअंतिषेदोर्दृष्टः शोविषः प्रयतस्यजिह्वा॥२॥ सुतवेविनमसापध्य

धुः॥ नयस्य सात्तुर्जनितोरवारि नमातरापितरानूविदिष्टो॥ अथामित्रेन सु
 धितः पावकोऽग्निर्दीपयमानुषीषुविशु॥ दिव्यं यं यज्जीजनं स्तवसानः
 स्वसारोरोऽग्निं मनुषीषुविशु॥ उपबुधमंथयोऽनदंतं शुक्रं स्वासंपरशुनति
 मं॥ तवये अग्ने हरितोयत्तस्नानोहितासक्रुज्वः स्वः॥ अरुपासो वृषणा
 क्रजुमुष्ठाः॥ ओदेवतातिमहंतदस्माः॥ येहयेते सहमाना अयासस्तेषासो अग्ने
 अर्चयश्चरति॥ श्येनासोदनं दुवसनासो अर्ध्वतुविषणसेमारुतं तशार्धः॥ अ
 कारिब्रह्मसमिधानतुभ्यंशसायुक्थं यजेतेमूधाः॥ होतारमग्निं मनुषोनिषेडुर्नम
 स्पेत्तुशिजः शंसमायोः॥ ५॥ अयमिहप्रथमो धायिधातुनिहोति यजिषो अध्वरे

५१

धीऽयः॥ यमप्रवानो भगवो विरुरुवनेषु वित्रं विभ्वं विशे विशे॥ अग्ने कदा तत्र
 नुषक्रु भुवदेवस्य वेतनं॥ अथाहिता जगन्निरेमर्ता सोविस्वीऽयं॥ क्रुतावानं वि
 येतसंपश्येत्तोद्यमिवस्तुभिः॥ विश्वेषामध्वराणां हस्तुर्तारं देमदेमे॥ आशुं दूतं
 विवस्वतो विश्वायश्चर्षणीरभिः॥ आजन्मः केतुमायेवो भगवाणं विशे विशे॥ तमी
 होतारमानुषक्रु विक्रिं तांसं निषेष्टे॥ रण्वं पावकशेषं यजिषं सप्तधामभिः॥
 ॥ ६॥ तेश्चर्षतीषुमा तृषुवन् आवीतमश्रितं॥ वित्रं सन्तगुहं हितं सुवेदं कृविद्युर्धनं॥
 ससस्योदियुतासं नूधं नतस्य धामं नृण्यं ते देवाः॥ महो अग्निं नमसारातह
 ओवेरध्वराय सदा मरुतावा॥ वेरध्वरस्य रूपा निविहा तुभे अंतारोदसी सो विक्रितान्॥

इत्तरेयस्य प्रदिवउराणो विदुषो दिव आरोधनानि ॥ दृष्टं तु एमरुशतः पुरोभा
 श्वरिष्वर्चिर्वपुषामिदेकं ॥ यदप्रवीतादधेत हगर्भस्य श्वज्जातो भवसीदुदृतः ॥
 सद्योजातस्य दृष्टानमोजोपदस्य वातो अनुवार्तिशोविः ॥ दृष्टांति तिमामतसे
 धुजिह्वा सिराविदं नादयेत विजंभैः ॥ तृषु यदन्ता तृषुणा ववसं तृषु दूतं कृणुते यद्वा
 अग्निः ॥ वातस्य मेहिंसं चेत निजूर्वे नाशु नवाजयते हि न्वे अर्वा ॥ ७ ॥ इत्तवो विश्वे वद
 सह्यवाहममर्य ॥ यजिष्ठमं जसेगारा ॥ सहिवेदा वसुधातं महौ आरोधनं दिवः ॥
 सेदवाँ एह वसति ॥ सेवेदेव आनमदेवाँ रतायते रमे ॥ इति प्रियाणि विदसु ॥ सहो मे
 तासे दुदृसाँ चिकिवाँ अंतरीयते ॥ विद्वो अरोधनं दिवः ॥ ते स्याम ये अग्नये ददा शुर्व्व

॥५३॥

इति पिः ॥ यदृषुष्यंत इंधते ॥ तेरायाते सुवीर्यैः ससवांसो विश्वे वरे ॥ ये अग्ना दधि
 रे दुवः ॥ अस्मे रायो दिवे दिवे सं वरं तु पुरुस्थहः ॥ अस्मे वा जस ईरतां ॥ सविप्रश्चर्षणी
 नाशवसामनुषाणां ॥ आर्त्तसिमे व विध्यति ॥ ८ ॥ अग्ने मूलं महौ असि य ईमा देवयुं
 जनैः ॥ इये य बर्हि रासदं ॥ समानुषीषु हूल भो विसुग्रावी रमर्यः ॥ इतो विश्वेषां भुवत्
 ॥ ससन्न फरीणायते होता मद्रो दिविष्टिषु ॥ उत्तपो तानिषीदति ॥ उत्तम अग्निरध्व
 र उत्तो ग्रह पतिर्दमे ॥ उत्तब्रह्मा निषीदति ॥ वेषिं सुध्वरीयता मुपवत्ता जनानां ॥ हव्या
 यमानुषाणां ॥ वेषीहस्यदसाँ यस्या जुषो जो अध्वरं ॥ हव्यं मर्तस्य वो हूवे ॥ अस्मा
 कं जोष्यध्वरमस्माकं य जतागिरः ॥ अस्माकं शृणु धीहवं ॥ परिते हूल भो रथोस्माँ

म. ना

अश्रोतुविश्वतः॥ येनरक्षसिदाशुषः॥ ९॥ अग्नेत्तमपाश्वेनस्तोमैः कतुंनभद्रं
 हेदिस्पृशं॥ अध्यामात्तश्रोहैः॥ अधाद्यिन्नेकतोर्ध्वस्यदक्षस्यसाधोः॥ रथीर्क
 तस्यबृहत्तोबभूया॥ एभिर्नोअकेर्षवोनाअर्वा३९ स्वा१९ ण्योतिः॥ अग्नेविश्वे
 भिः सुअनीदेवैः॥ आभिष्टेअयमभिर्गणतोमेदाशेम॥ प्रेतदिवोनस्तनयंति
 शुष्माः॥ तवस्वादिसाग्नेसंरुष्टिरिदंविदंरुद्राविदुक्तोः॥ श्रियेरुक्मोनरोवत्त
 उपाके॥ द्युत्तनपूर्ततनूररेपाः शुचिहिरण्यं॥ तेत्तरुक्मोनरोवत्तसधावः॥ कृतंवि
 धिष्मासनेमिदेषोमइनोषिमर्त्तात्॥ इथायजमानादतावः॥ शिवानः सरव्यासं
 तुभ्रात्राग्नेदेवेषुयुष्म॥ सानोनाभिः सदेनसस्मिन्धेनु॥ १०॥ भद्रंतेअग्नेसह

॥५३॥

सिंननीकमुपाक आरोचतेसूर्यस्य॥ रुद्राद्देवोदद्वेनक्तयाविदुरुक्षितंदशत्रा
 नूपेअने॥ विषाद्येगणतेमनीषांखंवेपसातुविजातस्तवानः॥ विश्वेभिर्य
 द्वावनः शुक्रदेवैस्तनोरास्वसुमहोभूरिमम॥ त्वदेमेकाव्यात्वेमनीषास्तदुक्त्वा
 जायतेराध्यानि॥ त्वदेतिद्रवणंवीरपेशा३९ याधियेदाशुषेमर्यायि॥ त्वदाजीवाजं
 भरोविहायाआभिष्टिरुजायतेसत्यशुष्मः॥ त्वदइदेवर्त्ततोमयोभुस्तदाशुर्जु
 वाः॥ अग्नेअर्वा॥ त्वामग्नेप्रथमेदेवयतोद्वंमर्त्ताअमृतमवः॥ रजिदं॥ देषोयुत्तमा
 विवांसतिथीभिर्दमूनंसंग्रहपतिममूर॥ आरेअस्मदमतिमारेअहेआरोविश्वोदु
 र्मतिंयन्निपासि॥ दावाशिवः सहसः सूनोअनेयदेवआवित्सर्वसस्वस्ति॥ ११॥

यस्तु मय्यनधत्तयत्तसुक्रत्रिलो अनेन कृणवत्सस्मिन् नहेन ॥ ससुद्युमे रभ्यस्तु
 प्रसक्तवक्रत्वाज्जतेव दक्षि कित्वान् ॥ इधं यस्तज्जभरु अमणो महो असेन
 नीकमासपयन् ॥ सधनः प्राप्तिदोषासंपुष्पे नयं सवेत्ते घनमित्रान् ॥ अग्निरी
 शे बृहत्तः क्षत्रियस्याग्निर्वाजस्य परमस्य रायः ॥ दधाति रत्नं विधत्ते यविष्ठा व्यनु
 षेदमस्यैय स्वधावान् ॥ यच्चिधिते पुरुषत्राय विष्ठा चित्तिभिः अहमाकचिदग्नः ॥
 रुधीषा १ स्मो अदिते रनागान्मेनां सिशि अथो विधगन्ते ॥ महश्चिदग्न एन सो अ
 मीकुरु रीद्वानामुत्तमस्यनां ॥ मते सरवायुः सद्मिद्विषामयथातोकायतनपाय
 शोयोः ॥ यथाहयदसयोगो र्यो विसृष्टिपिताममुं वतायज्ञत्राः ॥ एवाधा १ स्मन्मुं वता

५४

अंहः प्रतार्यमे प्रतरं न आयुः ॥ १२ ॥ प्रसुग्निरुषसा मय्यमुख्यदिभातीनां सुमना
 नारत्नधयं ॥ यत्तमाश्वनासु कृतो दुरोणमुत्सूर्यो ज्योतिषा देव एति ॥ उर्ध्वं भानुं स
 वितो देवो अश्वेद्रूपे दविध्वद्रविषो न सत्वा ॥ अनुव्रतं वरुणो यति मित्रो यत्सूर्य
 दिव्यो रोहयति ॥ येसीमरुणवन्तमसे विप्रे वधुवसे मा अनवस्यंते अर्थ ॥ ते सूर्ये ह
 रितः सप्तयह्वीः स्पशं विश्वस्य जगता वहन्ति ॥ वहिषो भविहरे न्यासितं तु प्रवव्यय
 नासितं देववस्य ॥ दविध्वतो रश्मयः सूर्यस्य चर्मवावा धस्तमो अस्वा १ तः ॥ अनाय
 तो अनिवधः कथायं न्य ३ तानो वपद्यतेन ॥ कर्षायति स्वधया को ददर्श दिवस्कं भः
 समं तः पाति नाकं ॥ १३ ॥ प्रसुग्निरुषसा जत्तेव दान् अर्यो देवो रोवमा नामहोमि ॥

आनास्यो रूगायार्थेनेमंयत्तमुपनोयात्तमछ॥ उर्ध्वकेतु सवितो देवो अश्विज्यो
 त्तिर्विश्वेभ्यो भुवनाय कृण्वन्॥ आप्राधा वाफुधृवी अंतरिक्षं विस्वस्यो रश्मिभि
 श्वे कितानः॥ आवहंत्य रूणी ज्योतिषा गन्मही नि आरश्मिभि श्वे किताना॥ प्रबोध
 यंती सुविता यदेव १ पादयत्ते सुयुजारथेन॥ आवावा हिष्ठा इह ते वंहंतुरथा अश्व
 स उषसो व्युष्टो॥ इमे हि वा मधु पेयाय सोमा अस्मिन्पक्षे वृषणा मादयेथा॥ अ
 नायता॥ कया याति॥ १४॥ अग्निर्होतानो अघोर वाजी सत्यरिणी येते॥ देवो देव
 पुर्यादियः॥ परित्रि विष्टय धरं या सुग्रीर्यरि व॥ आदेवेषु प्रयोदधत्तु॥ परिवाज
 पतिः कविरिग्रह आन्य क्रमीत्तु॥ दधद्रुतानि दाशुषो॥ अययः संजये पुरो देव वा

ते समिधयेते॥ युमो अमित्रदंभनः॥ अस्य चावीर इव तो ग्रे शीतमस्यः॥ त्ति
 मजं भस्यमीलुः षः॥ १५॥ तमं वर्तन साना समरूपं नो देवः शिशुः॥ ममृज्यंते
 दिवे दिवे॥ बोधयन्मा हरिभ्यो कुमारः साहेदेव्यः॥ अष्टानुहु त उदन्॥ उत्तसाप
 जता हरीकु मारा साहेदेव्यात्॥ प्रयत्ना सद्य आदे॥ एष वो देवा वश्विन कुमारः
 साहेदेव्यः॥ दीर्घायु रस्तु सोमकः॥ तं युवं देवा वश्विन कुमारं साहेदेव्यं॥ दीर्घायु
 षं रुणा तुन॥ १६॥ आसस्यो यातु मय वी क्रजीषी द्रव तस्य हरय उपनः॥ तस्मा इदं
 सुषुमा सुदस्ता मिहा सिपितं कर ते गणान॥ अवस्य शूरा ध्वं नो नो ते स्मि नो अधसव
 नेमं दधे॥ शंसा युक्थ मुशे ने ववे धाश्चि कितुषे असुर्या य मन्म॥ कविर्न निष्यं

विद्यानि साधनं नृपाय त्सेकं विपिपानो अर्चोत् ॥ दिवदुध्या जीजन त्स तकारु न
 ह्ना विचित्रुर्वयु ना गृणतः ॥ स्वा १ य देदि सुदशी क मे के मे हि ज्योती रुरु नुर्य ध्रुव
 स्तोः ॥ अ धात मा सि दु धिता वि वसे नृभ्यश्च कार न त्त मो अभिषे ॥ व व स इ द्रो अ
 मित रु जी ष्य १ भो आपो प्रो रो द सी महि ता ॥ अ त्ता श्चि दस्य महि मा वि रे च्य भि आ
 प प्रो रो द सी महि ता ॥ अ त्ता श्चि दस्य महि मा वि रे च्य भि यो वि श्वा भु व ना ब भू व ॥ १७ ॥
 वि श्वा न श क्रो न र्या णि वि द्वा न पो रि रे च स रि वि भि र्नि को मेः ॥ अ श्मा ने वि धे वि मि दु
 र्व नो भ र्व जं गो मे त्त मु शि जो वि व नुः ॥ अ पो र न व त्रि वो संप रा हे द्वा वे त्त व जं प थि
 वी स वे ताः ॥ प्रा णो सि स मु द्रि यो णे नोः प ति र्भ वं च व सा श र ध र्प णा ॥ अ पो य द रि णु

५६

रु ह त्त र र रा वि भु व त्स र मा पू र्व त्ते ॥ स ने ने ता वा ज मा र्ध भू रि गो त्रा रु जं नं गि रो १
 भि र्ग णा नः ॥ अ षा क वि र्ने म णो ग ॥ अभिषे स्व र्धा ता म च वं ना ध मा नं ॥ उ ति मि
 स्ता मि ष णो धुं म्भू त्तो नि मा या वा न भ्र ह्मा द स्यु र्त ॥ आ द स्यु द्वा म न सा या ह्य स्तं भु
 व ते कु त्सः स रे नि का मः ॥ स्वे यो नो नि ष र त्त स रु पा वि वां वि कि त्स द त्त वि धु न वी ॥
 ॥ १८ ॥ या सि कु त्से न स र थ म व स्यु स्तो रो वा त्स्य हे र्यो री शानः ॥ रु द्रा वा ज न ग ध्ये यु
 धु षं न्क वि र्य द हं न्या र्या य भू वा त् ॥ कु त्सा य शु र्य ण म शु र्ये नि ब र्हाः प्र पि ते अं हः कु
 य वे स ह र ता ॥ स पो द स्यु न्म म ण कु त्स्ये न प्र सूर च्च र ह ता द सी के ॥ त पि प्रं मं ग यं
 श शु वां स म जे च्च नै वै द यि ना य र धीः ॥ पं वा श रु र्य ण नि व पः स ह स्ता त्कं न पुरो जारि

प्रविददः॥ सूरठपाकेतं न्वा१९९॥ दधानो वियत्ते वेत्यमत्तस्य वर्षः॥ मृगो न ह स्तीति वि
 षी मुषाणः सिंहो न भीम आयुधानि विभ्रत॥ इदं कामावसुयं तो अगमत्स्वमल्ले
 न सवने चकानाः॥ अवस्य वः शशमाना सउक्थेरोको नरं प्वासुर शीवपुष्टिः॥ १९॥
 तमिदं सुहवं हुवेम यस्ता चकार नर्योपुष्टिः॥ योमाविते जरित्रे गधं विन्मस्तुवा
 जं भरति स्याहिराधाः॥ तिग्माय दंतराणिः पताति कस्मिं विष्टर मुहुके जनानां॥
 घोराय दर्यसमृतिर्भवात्सप्रस्मानस्तन्वे बोधिगोपाः॥ भुवो वितावाम देवस्य धीनां
 भुवः सखा वृको वाजसोतो॥ त्वामनु प्रमत्तिमा जगन्मो रुशं सो जरित्रे विश्वधस्याः
 ॥ एभिर्न निरिद्रहा युभिष्वामघवद्विर्मघावं निष्व अजो॥ घावो न धुनो रभिसं

तो अर्यः क्षपो मे देम शरदश्च पूर्वा॥ एवो ह्येद्राय वषभाय वष्टो ब्रह्मा कर्म भगवो
 नरथं॥ नृविद्यथानः सख्यविषोषदसं न उग्रो वितात नूपाः॥ नृष्टु तद्वै नृगणान
 इषं जरित्रे नयो नपीपेः॥ अकारि ते हरि वो ब्रह्म न व्यधिया स्या मरथः सदासाः॥
 ॥२०॥ त्वं महो इदं तु भ्यं हस्ताः अनुसत्रं मे ह ना मं न्यत द्यौः॥ तं वृत्रं शवसा जयन्वा १
 नृजः सिंधुरहिना जग्रसानान्॥ तव त्विषो जनिमं न्रे जत द्यौरे जडू मिर्भियसा स्वस्य
 मन्योः॥ रघाय त सुभवाः १ पर्वता स आर्दधन्वा नि सरयं त आपः॥ मि न द्विरि शव
 सा वज्रमिषं ना विष्णु प्वानः सहसान् अजः॥ वधी दृत्रं वज्रेण मे दसानः सरं ना
 पो जवसा ह त वृष्णीः॥ सुवीरस्ते जनिता मं न्यत द्यौरि द्रस्य कर्ता स्वपस्त मो भूत॥

यईजजाने स्वर्ग सुवज्जमनपशुसंस्तरसो नभूम॥ यएक इव्यावायतिप्रभूमारा
जोरुणीनांपुरुहुतइंद्रः॥ ससमेनमनुविश्वेमदंतिरतिरेवस्यागणतोमघानः
॥२९॥ सत्रासोमाभवं नस्यविश्वेसत्रामदोसोब्रह्मतोमदिष्टा॥ सत्राभवावसु
पतिर्वसूनां दत्ते विश्वा आधिथा इंद्र रुहीः॥ त्वमधप्रथमे जायमानो मे विश्वा आ
धिथा इंद्र रुहीः॥ त्वं प्रतिप्रवत् आशया नमो हि वज्रेण मघवा न्विरश्वः॥ सत्राहुर्ण
दाधधेनुं आमिंद्रं महामपारे वषभं सुवज्रं॥ इत्यो वज्रं सनि तोत वाजं दाता मघा
निमघवा सुराधाः॥ अयं रत्नश्चात्ते ये ते समीचीर्य आजिषु मघवा शृण्व एकः॥ अ
यं वाजं भरति पंस नो यस्य प्रियासः सरमे स्याम॥ अयं शृण्वे अधजयेनुत धेनुप

ह

मुत्तप्रहणुते युधागाः॥ यदास संरुणुते मनु॥ मिंदो विश्वं हल् भयत् एज रस्मा
त्॥२२॥ समिंदो गा अजयत्सं हिरेण्या समश्रिया मघवा यो हपूर्वाः॥ एभिर्नभि
र्नत्तमो अस्य शाके रायो विभक्ता संभरश्च वस्यः॥ कियत्स्विदिंद्रो अर्धेति मातुः
कि यमितुर्जानितुर्यो जजान॥ यो अस्य शुष्मं मुहुर्कैरि यति वातो नजूलस्तनयदि
रभ्रेः॥ क्षियंते वा मक्षियंते रुणोत्तीपतिरेणुं मघवा सोमाहं॥ विभजं नुरशनिमो इ
वद्यौरुत्तस्तोतारं मघवा वसौ धातु॥ अयं वक्रमिषण तस्य स्य मे तं शरीरमस्य
समाणं॥ आरुष्ण ईजु हुराणो जिघर्ति त्वेषा बुधेरजसो अस्य यो नो॥ असि म्या
यजमानो न होत्ता॥२३॥ गव्यं तद्रंद्रं सख्याय विप्रा अश्वायं तो वषणं वाजयंतः॥ ज

नायं तो जनि दामक्षितोति माव्यावयामो वते न कोशं ॥ आत्तानो बोधि रदृशान आ
 पिरभिरव्यातामर्द्धता सोम्या मो ॥ सर्वापितापितृ तमः पितृणां कर्त्तुं मुलोक मुश
 तेव यो धाः ॥ सर्वापितामवित्तबोधिसर्वागुणानं द्रुस्तु वतेव यो धाः ॥ वयं स्या
 ते वल्लभा सबाध आभिः शमीभिर्मयै हत इन्द्र ॥ सुत इन्द्रो मघवा यध वृत्राभूरी
 प्येको लम्पती निहंति ॥ अस्य प्रियो जरिता यस्य शर्म न किं देवा वारिये तेन मार्त्तः
 ॥ एवानु इन्द्रो मघवा विरपुा करत्स सा वर्षणी धर्दनर्वा ॥ त्वं राजा जनुषां धेयुस्मे
 अधि श्रवो माहि नय जरिने ॥ नृषु त इन्द्र नृगुणान इषे जरिने न घो न पीपे ॥ अ
 कारिते हरि वो ब्रह्म न व्यधिया स्या मरथः सदा साः ॥ २४ ॥ अयं पंथा अनुवित्तः

५९

पुराणो यतो देवा उदजायंती विश्वे ॥ अत्तश्चिदा जनि पीष्ट प्र रधामा मातरम मु
 यापतैव कः ॥ नाहमत्तो निरया दुर्ग हेतति रश्मता पार्श्वान्निर्गमाणि बहु निमि अरु
 ता कर्त्तानि युधै त्वेन संतेन पृथे ॥ परायती मातरमन्व वष्टन नातु गान्य मुन
 गमानि ॥ त्वष्टुर्ग हे अपि ब्रह्मो ममिन्द्रः शात धन्य वम्बोः सुतस्य ॥ किं स नृधृक्कुणव
 यं सहस्रं मा सो जभार शुरदश्च पूर्वाः ॥ नहान्वस्य प्रतिमानमस्य तज्जोतिषू लये
 जनि त्वाः ॥ अवधमिव मन्थमाना गुहा करिन्द्रं माता वीर्येणा न्ये ॥ अथो दृश
 स्त यमकं वसानु आरो दसी अपणा ज्ञायमानः ॥ २५ ॥ एता अर्धसलला भवं
 ती रृता वरी रिव संकोशमानाः ॥ एता विपृष्ट कि मिदं भनंति कमपि अद्रि परि

धिंरु जंति ॥ किं मुषिदस्मै निविदे भनंते द्रस्यावधं दिधिषंत आपः ॥ ममेतात्पुत्रो
 महता वधेन वृत्रं जघन्वां अस्सज्जिदसिंधून् ॥ मम च नत्वा युवतिः परा सममं
 च नत्वा कुषवा जगारं ॥ मम चिदपः शिशवे मम अयुर्मम जिदिहः सह सोदति
 षत् ॥ मम च नेते मय वन्यं सो निवि विध्वां अपहन् जघान ॥ अथानि विधु उ
 रो ते वभूवां शिरो दासस्य संपिणा वधेन ॥ शशि ससू वरुण विरं तवागामना ध
 ष्य वंष भंतुं ममिंद्रं ॥ अशी ल्हे व सं वरया यमा ता स्वयं गतुं तन्व रू मा ने ॥ उत
 मातामहि षम न्व विदं नमी ता जहति पुत्रे देवाः ॥ अथा ब्रवीदुत्रा मिंद्रो हनिष्य त्स
 खे विष्णे वितरं विक्रमस्व ॥ कस्ते मातरं विधवा मवक्रु च युं क स्ता मा जिघास च

रंतं ॥ कस्ते देवो अधि मा र्डी कल्पा सी घट्ना क्षिणाः पितरं पादगं ह्य ॥ अवस्य श्रु
 नन्ना न्नाणि पिबे न देवेषु विविदे मर्द्धि तारं ॥ अपश्यं जायामम हायमाना मथा
 प्रे श्ये नो मध्वा ज भार ॥ २५ ॥ इति श्री तृतीयाष्टके पंचमोऽध्यायः ॥ हरिः ॐ
 एवा त्वा मिंद्र वज्रि न न्नि वि श्वे देवा सः सुहवा स उमाः ॥ महा मुभरो दसी वृक्ष मघं नि
 रक मि हृणो ते वृत्र हसे ॥ अवा स जंत जित्रयो न देवा भुवः संम्रा लिंद्र सय पो निः
 ॥ अहं न हि परि शया नमर्णः प्रवर्त नार सर दे वि श्व धे नाः ॥ अतृ ण्य वं तं वियत
 म बु ध्य म बु ध्य मा ने सु पु पा ण मिंद्र ॥ सप्त प्रति प्रवत आशया नमहि वज्रेण विरि
 णा अपर्वन् ॥ असो दय च वसा साम बुध्न वार्ण वा तस्त विभी भिरिंद्रः ॥ इहो न्ये ।

आशुशमानलो जो वाभिनतु कुभः पर्वतानां ॥ अभिप्रदुर्जनयो नगार्भरथा
 इवप्रययुः साकमदयः ॥ अतर्पयो विसृतउष्टुर्मातृवतां ॥ अरिणां रंद्रस्त्रि
 धून् ॥ १ ॥ त्वमहोमर्कने विश्वधेनोतुर्वीतयेवप्यायक्षरतीं ॥ अरमयो नम
 सेजदर्पाः सुतरणां अरुणोरिंद्रासंधून् ॥ प्रागुवोनभन्वो नवकाध्वस्त्रा ॥ अ
 पिन्वधुवतीर्तज्ञाः ॥ धन्वा न्यजो अपक्व तृषाणां अथोगिंद्रः स्तयो रंद्रसुप
 लीः ॥ पूर्वीरुषसः शरदश्चगूर्तो वनं जघन्वां अस्त्रजदिसिंधून् ॥ परिष्ठिती अ
 तृणद्वधा नाः सीरा रंद्रः स्त्रिवितवे पृथिव्याः ॥ वंम्रीभिः पुत्रमगुवो अदानं नि
 वेशना धरिव आजभर्या ॥ आ १ अंधो अरम्यदहिमा दघनो निधु दुखच्छित्समरंतपर्व ॥

६१

नो

प्रतेपूर्वाणिकरणानिविप्राविद्धां आहविदुषेकरांसि ॥ यथायथा चक्षुष्यानि स्वगू
 र्वापांसिराजं नर्या विवेधीः ॥ नृष्टत ॥ अकरिते ॥ २ ॥ आन रंद्रो हुराघन आ
 सा दभिष्टि क दवे सया स दुगः ॥ ओजिष्ठेभिर्नृपतिर्बज्रबाहुः संगे समत्सनुर्वणिः
 एते न्यून ॥ आन रंद्रो हरिभिर्या तर्जवी नो वसिराघसेव ॥ तिष्ठालिवज्री मघ
 वा विरशी मंयत्तमनु नो वल्लो सोतो ॥ इमे यज्ञं तमस्माकमिंद्रपुरो दधत्सनिष्पसि
 क्रतुं नः ॥ श्वघ्रीव वज्रिं सनये दधानो तया वपमर्य आजिं जयेम ॥ उशं नुषुणः सु
 मना उपोके सोमस्य नु सुषुतस्य सधावः ॥ पा रंद्र प्रति भतस्य मधुः समंधसा ममदः
 पृष्ठयेन ॥ विपोर र प्रा रंभिर्न वैभिर्वसो नपक्वः सण्योनजेता ॥ मेर्या नयोषामभि

मन्ममानोष्ठाविवक्मिपुरुहुतमिंद्र॥२॥गिरिर्नयः स्वतवोस्थरेंद्रः सनदेवस
 हसेजालउग्रः॥आर्दत्तावज्जंरुविं नमीमउद्भवकोशं वसुनाष्टं॥नयस्यवर्त्ता
 जनुषान्वलिनराधसन्नामरीतामघस्य॥उद्धारपाणस्तविषीवउग्रास्मभ्येदधि
 पुरुहुतशयः॥ईशेशयः सयस्यवर्षणीनामुतत्रजमपवर्त्तासिगोनां॥शिक्षानरः
 सप्तथेषुप्रहावान्वस्वोराशिमाभिनेतासिभूरि॥कयातघृण्वेशशय्याशविषाय
 याक्ष्णोतिमुहकानिदृषः॥पुरुदाशुषेविवदृष्टोअहोयादधातिद्विषंजरिने॥
 मानोमधीराभरादधितेनःप्रदाशुषेदत्तैवभूरियते॥नयदेष्टेणशस्तेअस्मित
 उक्थेप्रब्रवामवयमिंद्रस्तुवते॥नूषुत॥अकारिते॥४॥आयविंदोवसउप

६२

नरहस्तुतः सधमादस्तुशरः॥वारुधानस्तविषीर्थस्यपूर्वार्धेनसत्रमामभूति
 पुष्पात्॥तस्येदिहस्तवथरुष्ययानितुविद्युमस्यतुविराधसो नन॥यस्यक्र
 तुर्विदृथो॥नसंम्रादसाहोतप्रुत्रोअभ्यस्तिसृष्टीः॥आयतिंद्रोदिवआष्ट
 थिआमधुसमुद्रादुतवापुरीषात्॥स्वर्णरादवसेनोमरुतान्यरावेतावासदना
 दतस्य॥स्त्रुरस्यरायोचहतोयईशेतमुष्टवामविदथेधिंद्र॥योवायुनाजयति
 गोमतीषुप्रधृष्टुयानयतिवस्योअष्ट॥उपयो नमो नमसिस्तभायंनियति
 वायंजनयंन्यजथे॥नृतसानःपुरुवारउक्थेरेंद्ररुष्वीतसदनपुहोता॥५॥धि
 षायदिधिषण्यंतःसरण्यान्सदंतोआद्रिमौशिजस्यगोहे॥आदुरेषाःपासस्यहो

तायो नो महात्संवरणेषु बहिः ॥ सत्राय दीं भार्वरस्य वरुणः सिषति शुष्मः स्तुव
तेभराय ॥ गृहाय दीं मौशिजस्य गोहे प्रयधिये प्रायसे मदाय ॥ विषदरो सिषवत्
स्य वृणवपयेभिर्जिन्वे आपांजवांसि ॥ विरद्वोरस्य गवयस्य गोहेय ॥ दीवानाय
सुधोऽवहंति ॥ भद्रते हस्ता सुकृता तपाणी प्रयंतारस्तु वत्ते राधे इन्द्र ॥ कोते नि
षत्ति किमु नो ममत्सि किं नो दुर्हर्ष संप्रत उवो ॥ एवाव स्वरे इन्द्रः स्वसः संम्राट्ता
वृत्रं वारिवः पूरेवकः ॥ पुरुषु तत्कृत्वा नः शग्धिरायो भसीयते वसो देवस्य ॥ न
ष्टुत इन्द्र ॥ अकारिते ॥ ६ ॥ यं न इन्द्रो जुजुषे यच्च वष्टितं नो महा न्करीति शुष्पा
यित् ॥ ब्रह्मस्तोमं मघवा सोमं मुक्थायो अश्माने शवसा विभ्रेदति ॥ वृषा वषधिं

यतु शशिमस्यं नुग्रो बहुभ्यां नत्तमः शवीवान् ॥ श्रिये परुष्णी मुषमाणु पुर्णाय
स्याः पर्वणि सरमाय विव्ये ॥ यो देवो देवतमो जायमानो महो वाजेभिर्महद्भिश्च
शुष्मेः ॥ दधानो वज्रं बाहोरुशतं घाममेन रेजयत्प्रभूम ॥ विश्वारेथो सिप्रव
तश्च पूर्वो र्वाज्जनिमन्त्रे जतश्चाः ॥ आमातरा भरति शुष्पागोर्न वत्परि
जं नो नु वत्तवाताः ॥ तातुत इन्द्रमहो महानि विष्वेधि त्वनेषु प्रवाच्या ॥ यशु
रधृष्णो धृषता रधृघ्नानि हिवज्रेण शवसा विवेषीः ॥ ७ ॥ तातुत सस्यातु विरम्णा
विश्वा प्रथे नवः सिस्वते वरुण उध्रः ॥ आधा हव दृषमणो भियानाः प्रसिंधवो ज
वसान्वक्रमंत ॥ अत्राहते हरि वस्ता उदेवीरवो भिरिंद्रस्तवतः स्वसतः ॥ यत्सीम

नुप्रमुचो बद्धधाना दीर्घामनुप्रसितिं स्पन्दये ॥ विपीले अंशुर्मघो नसिंधुरा
 त्वाशमी शशमानस्य शक्तिः ॥ अस्मद्रयं कुशुशुवानस्य यं भ्या अशुर्नरशिमंतु
 योजसंगोः ॥ अस्मेव विषाकृणुहि ज्येष्ठा नं मणानि सत्रासहुरे सहोसि ॥ अस्म
 भ्यं च त्रासुह नानि रोधि जहि वधर्वनुषो मस्य स्या ॥ अस्माकमिह त्सुश्रुणुहि त्वमिंद्रा
 स्मभ्यं चित्रा उपमाहि वाजानू ॥ अस्मभ्यं विश्वा इषणः पुरंधीरस्माकं सुमघ
 वं चोधि गोदाः ॥ नूषुत इंद्र ॥ अकरिते ॥ ८ ॥ कथामहामि वधुक्तस्य होतुर्यज्ञं
 जुषाणे अभिसोम मूर्धः ॥ पिबंनु शानो जुषमाणे अंधो ववक्ष रघुः शुवते ध
 नाय ॥ को अस्य वीरः सधमा दमापसमानं शसुमतिभिः ॥ को अस्य ॥ कदस्य पि